

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. _____

din _____ 2023

Chișinău

Cu privire la aprobarea Programului național de stimulare a revenirilor și de facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027

În scopul implementării și promovării unei politici de stat coerente și multidimensionale pentru stimularea revenirilor și pentru asigurarea (re)integrării efective a cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație, al creării unui sistem viabil pentru revenire și integrare sustenabilă, al garantării respectării drepturilor persoanelor revenite și al realizării obiectivelor din Strategia națională „Diaspora-2025”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 200/2016, (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 49-54, art. 230), Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Programul național de stimulare a revenirilor și de facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027 (se anexează).

2. Ministerele și alte autorități administrative centrale:

1) vor întreprinde măsurile necesare realizării acțiunilor preconizate pentru implementarea Programului național de stimulare a revenirilor și de facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație, pentru anii 2023-2027.

2) vor prezenta anual, Cancelariei de Stat, până la data de 1 martie, informația privind implementarea Programului național de stimulare a revenirilor și de facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027.

3. Se recomandă autorităților administrației publice locale să implementeze acțiunile prevăzute în Programul național de stimulare a

revenirilor și de facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027.

4. Monitorizarea, coordonarea și controlul procesului de realizare a Programului național de stimulare a revenirilor și de facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027 se pun în sarcina Cancelariei de Stat (Biroul relații cu diaspora), care va informa Guvernul despre realizarea acestuia, până pe data de 15 aprilie a fiecărui an.

Prim-ministru

DORIN RECEAN

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,
ministrul dezvoltării
economice și digitalizării

Dumitru ALAIBA

Ministrul muncii
și protecției sociale

Alexei Buzu

Ministrul educației
și cercetării

Dan Perciun

PROGRAM NAȚIONAL de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027

I. INTRODUCERE

În ultimii 20 de ani, migrația a devenit un fenomen caracteristic Republicii Moldova, cu multiple consecințe demografice, sociale, culturale și economice.

Emigrarea este un subiect critic pentru Republica Moldova de astăzi, dar cu atât mai important va fi pentru ziua de mâine. Emigrarea cetățenilor amplifică presiunile demografice inclusiv asupra pieței forței de muncă și duce la risipirea capitalului uman, la îmbătrânirea populației. În același timp, emigrarea poate fi percepută și ca fenomen salutar de mobilitate umană, urmată de scoaterea multor familii din condițiile de sărăcie, de formare a unor importante economii personale și a unor cunoștințe și deprinderi care nu ar fi fost posibil de acumulat în condițiile Republicii Moldova, potențial care trebuie direcționat spre dezvoltarea societății. Valorificarea potențialului financiar și uman al diasporei/ persoanelor emigrate este strâns legată de procesul de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova. Diaspora, în calitate de beneficiar și partener aduce, pe de o parte, capital uman, intelectual și economic și reprezintă o resursă esențială pentru dezvoltarea și modernizarea țării, iar, pe de altă parte, poate beneficia de politicile publice elaborate pentru ea.

Procesul revenirii îl pune pe cetățean în fața aceluiași dificultăți și provocări ca și cel al plecării. Cetățenii care se întorc acasă nu au un loc de muncă, întâmpină impedimente în obținerea și recunoașterea diplomelor, calificărilor obținute în alte țări, inclusiv în procesul de deschidere a unei afaceri, înmatricularea copiilor în procesul educațional etc. Statul trebuie să sprijine eforturile acestora de a se (re)integra în societate, de a redeveni persoane active în Republica Moldova.

În acest context, în scopul dezvoltării și promovării unei politici de stat coerente și multidimensionale pentru asigurarea revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație, precum și realizării Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023, a fost elaborat prezentul Program Național de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027 (în continuare – Program).

Programul este un document de planificare strategică pe termen mediu de realizare a politicii statului în domeniul migrației, diasporei și dezvoltării (DMD) și are la bază tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, precum și alte angajamente, respectiv, Pactul ONU Global pentru o Migrație sigură, ordonată și reglementată. În acest sens, menționăm că dreptul cetățenilor de a reveni în țările lor de origine este recunoscut în Declarația Universală a Drepturilor Omului și reafirmat în alte documente universale privind drepturile omului (Pactele internaționale cu privire la drepturile civile, politice, economice, sociale

și culturale), inclusiv Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și familiilor lor.

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă și Agenda 2030 prevăd o abordare echitabilă pentru diversele categorii de cetățeni, inclusiv migranți, însoțită de instrumentele și mecanismele-cheie pentru realizarea creșterii economice centrate pe oameni.

Programul este, de asemenea, ancorat în câteva dintre obiectivele Pactului Global pentru Migrație, în particular: obiectivul 3, privind oferirea de informații la toate etapele migrației; obiectivul 12, privind asigurarea certitudinii și previzibilității procedurilor ce țin de migrație; obiectivul 18, privind dezvoltarea și recunoașterea calificărilor; și în mod special, o parte a obiectivului dedicat nr. 21, privind facilitarea revenirii și readmisiei în condiții de siguranță și demnitate, precum și a unei reintegrări durabile. Programul este bazat pe expertiza și experiența Agenției ONU pentru Migrație – Organizația Internațională pentru Migrație,.

Nu în ultimul rând, Programul are drept obiectiv inclusiv realizarea angajamentelor expuse în Acordul de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană, la Titlul III „Libertate, securitate și justiție”, subcapitolul „Cooperarea în domeniul migrației, al azilului și al gestionării frontierelor” (art. 14).

Programul este constituit din partea descriptivă și din Planul de acțiuni care stabilește obiective pe termen mediu, cu activități ce vor fi realizate la nivel local, național și internațional, pentru a stimula revenirea și a facilita (re)integrarea cu succes a cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație, valorificând potențialul uman și financiar al migranților, maximizând impactul pozitiv al migrației asupra dezvoltării țării.

Scopul Programului constă în stimularea revenirilor și asigurarea (re)integrării efective și durabile a cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație prin crearea unui sistem viabil pentru revenirea și (re)integrarea sustenabilă a acestora.

Programul a fost elaborat în concordanță cu principalul document strategic al țării – Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, în care una dintre direcțiile prioritare de politici și intervenții se referă la „Susținerea și implicarea diasporei”, prin Reintegrarea eficientă a persoanelor întoarse din străinătate și valorificarea potențialului diasporei în materie de competențe și calificări prin dezvoltarea unor instrumente de stimulare a creării de afaceri, prin asigurarea transferabilității beneficiilor și prin recunoașterea cunoștințelor și a calificărilor dobândite (Obiectiv specific 1.1 – Creșterea accelerată a productivității muncii, Obiectiv specific 3.3 – Dezvoltarea unui sistem accesibil, flexibil și relevant de educație continuă a adulților în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, Obiectiv specific 7.1 – Edificarea unei administrații publice integre, responsabile, eficiente, transparente și deschise pentru participarea cetățenilor la procesele de luare a deciziilor).

Totodată, documentul este în concordanță cu prioritățile prevăzute în Programul de activitate al Guvernului „Moldova prosperă, sigură, europeană”, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 28/2023. În acest sens, printre obiectivele majore al Executivului specificăm extinderea serviciilor de calitate, inclusiv a celor digitale, pentru diaspora și integrarea diasporei în viața economică, respectiv, obiectivele specifice ale prezentului Program vor contribui la realizarea acestei priorități. De asemenea, Programul contribuie la implementarea celor 20 de acțiuni prioritare ale Guvernului în contextul Planului Național „Moldova Europeană”, în special, Servicii accesibile pentru diaspora. Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023, ca și Planul Național de Dezvoltare, conține un șir de măsuri dedicate diasporei, în special promovarea Programului național de stimulare a veniturilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027.

Programul conține o abordare inovativă adaptată necesităților/așteptărilor cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație și ține cont inclusiv de necesitățile, oportunitățile și provocările comunităților unde are loc revenirea și reintegrarea, prin extinderea metodologică și de viziune a domeniului migrațional de la reintegrarea individuală la o abordare transversală, integrată, adaptată la aspectele de gen și sustenabilă și detaliază direcțiile de acțiune, obiectivul strategic general, obiectivele specifice, rezultatele și impactul.

Programul este elaborat pentru un termen de 5 ani (2023-2027) și conține un Plan de acțiuni pentru anii 2023-2025. Planul de acțiuni va fi reevaluat după 3 ani și adaptat în funcție de necesitățile cetățenilor reveniți de peste hotare, a familiilor acestora, precum și a comunităților unde are loc revenirea. Pentru implementarea eficientă a Programului, Planul de acțiuni permite flexibilizarea analizelor și adaptarea permanentă la provocările cu care se confruntă Republica Moldova. În procesul elaborării Programului, a fost asigurată corelarea și sinergia dintre domeniile de politici identificate: protecție socială, sănătate, educație, muncă, dezvoltare locală, mediul de afaceri ș.a.

Principiile programului: *coerență, sustenabilitate, accesibilitate, complementaritate, coordonare, comunicare.*

Coerență: politicile și serviciile destinate cetățenilor RM implicați în procesul de migrație sunt elaborate în baza nevoilor anumitor categorii și grupuri-tintă, astfel încât să fie ușor de găsit și utilizat.

Sustenabilitate: Reintegrarea poate fi considerată sustenabilă/durabilă doar atunci când cei reveniți au atins un nivel de autosuficiență economică, stabilitate și bunăstare socială și psihologică în cadrul comunităților, ceea ce le-ar permite să facă față provocărilor inițiale care i-au făcut să migreze. După ce au realizat o reintegrare durabilă, cei reveniți vor deveni capabili să abordeze migrația drept decizie opțională/discreționară mai degrabă, decât o necesitate.

Accesibilitate: politicile și serviciile destinate cetățenilor implicați în procesul de migrație în toate fazele, de la pre-migrare migrare la revenire, vor fi disponibile online/fizic, la nivel local/național și în țările de destinație, inclusiv pentru cele mai vulnerabile categorii de persoane.

Complementaritate: obiectivele și acțiunile Programului sunt coordonate și derivă din documentele strategice de dezvoltare ale Republicii Moldova și legislației existente în domeniul diaspora, migrație și dezvoltare. Acțiunile nu se dublează cu alte documente, ci completează, coordonează și sincronizează politicile în domeniul respectiv.

Coordonare: pentru a asigura eficiența, echitatea și eficacitatea acțiunilor, va fi utilizat mecanismul de coordonare și implementare a politicii de stat în domeniul diasporii, migrației și dezvoltării, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 725/2017. Cooperarea dintre varietatea de actori – guvernamentali și neguvernamentali – la nivel național și local este necesară îmbunătățirea gamei și calității asistenței pentru revenirea migranților, în scopul de a evita dublarea eforturilor și promovarea sustenabilității procesului de reintegrare.

Comunicare: colaborarea Diasporă-Guvern/Autoritățile Administrației Publice Locale/Autoritățile Administrației Publice Centrale este acțiunea care stă la baza Programului. Integrarea politicilor, serviciilor și produselor pentru cetățenii implicați sau afectați de procesul de migrație poate avea loc numai dacă va fi creat și implementat un sistem eficient de comunicare și dialog, care va permite adaptarea și flexibilitatea acțiunilor, în funcție de impactul și rezultatele lor.

Părțile implicate în elaborarea programului: Biroul relații cu diaspora al Cancelariei de Stat, punctele focale din cadrul autorităților publice centrale, reprezentanți ai autorităților publice locale, parteneri externi: Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova, asociații/reprezentanți ai diasporii, organizațiile societății civile.

Programul respectă cerințele referitoare la structura și conținutul acestui document de politici, corespunzător prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice și Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative.

În sensul prezentului Program, sunt folosite următoarele definiții:

Cetățenii Republicii Moldova, implicați în procesul de migrație – cetățenii aflați în faza de pre-migrare, migrare sau revenire și familiile acestora, indiferent de țara în care se află la moment. Definiția este folosită pentru a desemna publicul-țintă al Programului.

Migrant – o persoană care a locuit într-o țară străină pe termen scurt (peste trei luni, dar până la un an) sau peste un an, indiferent de cauze, voluntare sau involuntare, și de mijloacele la care a recurs pentru a migra. Conform acestei definiții, persoanele care călătoresc pentru perioade mai scurte (o durată mai scurtă de 3 luni), ca turiști sau oameni de afaceri, nu sunt considerate migranți (Conform definiției Organizației Internaționale pentru Migrație, 2015). Definiția se referă la persoanele aflate la moment în proces de migrație, inclusiv circulară.

Familii mixte – familii formate în urma căsătoriei cetățenilor Republicii Moldova cu cetățeni străini.

Abordarea integrată a domeniului diasporei, migrației și dezvoltării – mecanism de comunicare și coordonare a tuturor părților implicate (autoritățile publice centrale și locale, societatea civilă, mediul academic și privat, organizațiile internaționale etc.) în realizarea obiectivelor strategice ale politicii de stat în domeniul relațiilor cu diaspora (Conform Hotărârii Guvernului Nr. 725/2017 cu privire la Mecanismul de coordonare a politicii de stat în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării).

Diaspora Republicii Moldova – cetățenii Republicii Moldova stabiliți temporar sau permanent peste hotarele țării, persoanele originare din Republica Moldova și descendenții lor, precum și comunitățile formate de aceștia. Respectiva definiție este de natura strategică și culturologică, iar din perspectivă statistică, aceasta este descrisă/înglobată de termenul *Migrant* (a se vedea mai sus).

Migrație – fenomenul migrației se caracterizează prin *migrație permanentă* (stabilirea în țara de destinație și formarea diasporei) sau *migrație temporară* (călătorie, educație și dezvoltare profesională, muncă sezonieră și întoarcere). *Migrația circulară* se referă la migrații implicați în mobilitatea transfrontalieră, în scop de muncă, cu caracter repetitiv, formal sau neformal, reglementat sau iregular.

II. ANALIZA SITUAȚIEI

Succesul politicilor de revenire și de (re)integrare depind de gradul de sustenabilitate a reîntoarcerii și (re)integrării. Există câțiva indicatori importanți care pot măsura sustenabilitatea politicilor de reintegrare: numărul de cetățeni reveniți; numărul de cetățeni reveniți doritori să plece din nou; numărul de cetățeni reveniți care și-au găsit un loc de muncă; numărul de cetățeni reveniți care au deschis o afacere; numărul de familii mixte revenite și reintegrate; numărul de afaceri deschise și raportul dintre numărul cetățenilor reveniți, satisfăcuți de calitatea vieții și numărul celor nesatisfăcuți. Republica Moldova a demonstrat, începând cu 2012, un interes sporit față de Diasporă și politicile migraționale, elaborând o serie de documente strategice, creând Mecanismul abordării integrate a domeniului Diasporei, Migrației și Dezvoltării (DMD) și implementând o serie de instrumente de politici și programe specifice domeniului.

Moldova este una dintre țările lidere în dezvoltarea politicilor și a mecanismelor de abordare integrată a domeniului. Acest lucru se datorează numărului mare de persoane care se află în proces de migrație de lungă durată, dar și tendințelor migraționale crescânde. În politicile de reintegrare, până în anul 2017, accentul a fost pus mai degrabă pe obiectivul de informare a diasporei asupra oportunităților economice existente în țară. Mai mult, pentru că erau concentrate la nivel central, politicile de reintegrare au vizat migrația de revenire la nivel individual, oferind servicii și instrumente de reintegrare pentru cetățeni și nu pentru comunități. Există o serie de inițiative la nivel local care funcționează cu suportul partenerilor de dezvoltare și care pot servi drept model de bune practici pentru (re)integrarea cetățenilor și implicarea lor în dezvoltarea comunității.

Drept rezultat, chiar dacă există inițiative și politici importante, nivelul de cunoaștere al acestora este scăzut, iar impactul este mult mai mic decât ar fi nevoie pentru ca politicile să producă un impact la nivel național. Spre exemplu, numărul beneficiarilor programelor de formare continuă orientate spre nevoile cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare în anul 2021 a fost 846 de persoane reîntoarse și înregistrate cu statut de șomer, dintre care, 59% bărbați. Totodată, în 2020 au fost autorizate spre funcționare 38 de programe de formare continuă. În anul 2020, un număr de 47 de persoane și-au validat competențele în contexte de educație non formală și informală, instituite în cadrul centrelor de validare și certificare a competențelor non formale instituite în cadrul Centrului de Excelență în Construcții și Centrului de Excelență în Servicii și Prelucrarea Alimentelor. În anul 2021, peste 300 de persoane au făcut uz de mecanismul de validare și certificare a competențelor non formale.

În anul 2014, prin Hotărârea Guvernului nr. 339/2014, a fost aprobat Planul de Acțiuni pentru anii 2014-2016 privind susținerea reintegrării cetățenilor reîntorși de peste hotare. Ulterior, în anul 2017 a fost aprobat Planul de acțiuni 2017-2020 privind (re)integrarea cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 724/2017. Rezultatele raportului de evaluare demonstrează că, din totalul de 23 de acțiuni planificate, 21 au fost realizate integral, iar 2 acțiuni au fost realizate parțial. Analiza Planului de acțiuni vizat și a indicatorilor demonstrează că este nevoie ca Republica Moldova să extindă și să creeze un nou sistem de reintegrare sustenabilă.

Una dintre activitățile relevante din Planul de acțiuni 2017-2020 a fost instituirea, în 25 de raioane, a Mecanismului interinstituțional de referire a cetățenilor reîntorși de peste hotare (MIR), care reprezintă un Memorandum de înțelegere cu privire la implementarea MIR, semnat de către autorități publice care prestează diverse servicii, precum: Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Ministerul Educației și Cercetării; Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării; Casa Națională de Asigurări Sociale; Compania Națională de Asigurări în Medicină; Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Agenția Servicii Publice, Consiliile Raionale, organele locale de specialitate în domeniul învățământului, direcțiile de sănătate, direcțiile economie și atragere a investițiilor, direcțiile de asistență socială și protecția familiei, Serviciul Teritorial de Ocupare a Forței de Muncă, Agenția Teritorială a Companiei Naționale de Asigurări în Medicină.

MIR are drept scop asigurarea prestării serviciilor calitative de (re)integrare socială și profesională a cetățenilor Republicii Moldova reveniți de peste hotare, în mod coordonat și multidisciplinar. Pentru implementarea acestuia au fost consolidate capacitățile tuturor actorilor implicați, iar Biroul relații cu diaspora, conform Hotărârii de Guvern nr. 725/2017, asigură coordonarea acestui proces, inclusiv prin organizarea sesiunilor de informare a instituțiilor implicate.

Studiul „Indicatorii de Guvernanță în Domeniul Migrației – Republica Moldova Al Doilea Profil 2021” (elaborat de OIM în 2022) evidențiază realizările Guvernului în domeniul revenirii și reintegrării. Astfel, Republica Moldova are

semnate opt acorduri bilaterale privind migrația forței de muncă, din care două, cu Bulgaria și Israel, sunt în implementare, precum și 16 acorduri bilaterale de securitate socială. Negocierile acordurilor bilaterale privind migrația forței de muncă, securitatea socială, mobilitatea academică, repatrierea și readmisia, privind contracararea migrației iregulare, contrabandă și trafic de persoane s-au intensificat din 2018. De asemenea, în 2018-2019 Republica Moldova a implementat un acord-cadru de parteneriat privind sprijinul pentru reintegrare pentru migrații reîntorși, semnat cu Oficiul francez pentru imigrare și integrare (OFI).

În ultimii trei ani au fost implementate o serie de programe privind integrarea și reintegrarea migraților din perspectiva oportunităților de investiții și lansare de afaceri, precum: (a) Programul de Atragere a Remitențelor în Economie (PARE 1+1) / (PARE 1+2); Programul START pentru tineri; (b) Programul „Femei în afaceri”; (c) Managementul eficient al afacerilor; (d) Programul Diaspora acasă reușește (DAR 1 + 3); e) Programul guvernamental de stimulare a investițiilor „373”.

Studiul remarcă necesitatea colaborării mai active cu societatea civilă atât din țară cât și din afara țării în domeniul migrației, de asemenea și privind dezvoltarea unor servicii de reintegrare pentru migrații reveniți de peste hotare.

Conform raportului Cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul DMD pentru 2019, Programul Femei în afaceri al Organizației pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA) nu are beneficiari femei revenite din migrație, deși Incubatoarele de afaceri operate de către ODA și primăriile raportează afaceri lansate de femei migrante. Până în acest moment, nu sunt colectate datele pentru alte programe destinate dezvoltării afacerilor, în afară de „PARE 1+1”. Prin intermediul Programului „PARE 1+1”, pe parcursul anului 2020 au fost acordate consultații pentru 3694 persoane, 201 persoane au beneficiat de instruire și 187 proiecte investiționale au fost aprobate spre finanțare. Din totalul întreprinderilor acceptate spre finanțare, 73 afaceri (39,0%) sunt create de lucrătorii migrații care s-au întors de peste hotare, iar 114 (61,0%) întreprinderi sunt constituite de către rudele de gradul I ale migraților.

Din totalul contractelor de finanțare nerambursabilă, aprobate spre finanțare pe parcursul anului 2020:

- 73 (39,0%) afaceri sunt create/administrate de femei;
- 106 (56,6%) întreprinderi sunt create/administrate de tineri;
- 121 (64,7%) întreprinderi sunt în faza de dezvoltare;
- 66 (35,3%) sunt start-up-uri.

Principalii indicatori ai programelor de suport arată că în anul 2020 au fost create și menținute 3717 locuri de muncă, dintre care 551 în cadrul Programului „Start pentru tineri”, 620 în cadrul „Programului PARE 1+1”, 593 în cadrul programului „Femei în afaceri” și 1953 prin intermediul instrumentului de Digitalizare a IMM-urilor.

Suma granturilor aprobată spre finanțare este de 45,37 milioane de lei (în agricultură 103 afaceri – 25,03 milioane de lei, în domeniul industrial 27 afaceri –

20,02 milioane de lei, în domeniul prestări servicii 57 afaceri – 13,23 milioane de lei) și va contribui la atragerea în economie a 115,54 milioane de lei investiții (57,67 milioane de lei în agricultură, 20,02 milioane de lei în industria prelucrătoare, 37,85 milioane de lei în domeniul prestări servicii).

Conform Raportului Studiului Generații și Gen, 15,5% din respondenți au subliniat că intenționează să se mute în următorii trei ani într-o altă țară, ponderea populației de la oraș cu o astfel de intenție este mai mare decât a celor de la sat, respectiv, 21% și 12,3%. De asemenea, bărbații au intenția să emigreze în următorii trei ani în măsură mai mare decât femeile, proporția fiind de 18,8% și, respectiv, 12,4%, iar persoanele cu studii superioare și cele singure s-au remarcat prin cele mai mari ponderi în ceea ce privește intenția de a emigra în următorii trei ani.

Raportul BRD privind implementarea cadrului de monitorizare a politicilor în domeniul DMD la nivel de raion/municipiu, elaborat în 2022, denotă că oportunitățile de pe piața muncii și posibilitățile de investiție a economiilor acumulate, serviciile publice diversificate și calitative, accesul la acestea, sunt vitale pentru susținerea reintegrării migranților și familiilor acestora, dar și pentru reținerea și menținerea acestora în țările de origine. În prezent printre aceste servicii se enumeră cele oferite la nivel local în cadrul MIR la nivelul celor 35 de unități administrativ-teritoriale.

În anul 2020 numărul migranților reîntorși care au fost înregistrați de către Subdiviziunile teritoriale de ocupare a forței de muncă (STOFM) ca fiind în căutarea unui loc de muncă a fost de 1605 persoane (dintre care 39,6% erau femei, iar cel din mediul rural au fost 60%), cu o creștere de circa 56% în raport cu anul precedent.

Analiza pe raioane/municipii care au prezentat date a relatat că în ierarhia unităților administrativ teritoriale cu cel mai mare număr de migrați reîntorși înregistrați la STOFM în anul de referință au fost: raionul Florești cu 223 persoane (cu o pondere de 13,9% în total și cu o creștere de 7,6 ori față de anul 2019), municipiul Chișinău cu 153 persoane (cu o pondere de 9,5% în total și o creștere cu 5,4 ori față de anul 2019), raioanele Rîșcani cu 108 persoane (cu o pondere de 6,7% în total și creștere de 2,5 ori față de anul 2019), Soroca cu 91 persoane (cu 5,7% în total, în creștere cu 3,4 % față de anul 2019), Glodeni cu 60 persoane (cu 3,7% în total și în creștere cu 36,4% față de anul 2019), Leova cu 55 persoane (cu 3,4% în total și cu o creștere cu 61,8% față de anul precedent) și Șoldănești cu 45 persoane (cu 2,8% în total și o creștere cu 7,1% față de anul precedent).

Ca urmare a măsurilor active aplicate, proporția migranților reîntorși care au fost plasați în câmpul muncii a fost de circa 11% sau 168 persoane (dintre care au fost 42,3% femei), cu o diminuare față de anul 2019 de 52,4%, când proporția celor angajați a fost de 34,3%. Datele prezentate de către raioane/municipii au relatat că unele localități au creat Registre de evidență a inițiativelor locale propuse și cele implementate. O practică pozitivă în acest sens constituie și rezultatele proiectului PNUD „Migrați și Dezvoltare Locală”, care în cadrul cele-e de-a doua etape de implementare demarate în anul 2019, a continuat activitățile de suport și

dezvoltare a rețelei Asociațiilor de Băștinași active la nivel local, prin două programe de granturi anuale: „Acceleratorul Asociațiilor de băștinași (AdB) 1+1” și „Incubatorul Asociațiilor de Băștinași (AdB)”. Printre realizările obținute pot fi de asemenea menționate: (i) înființarea în anul 2020 a 39 de AdB noi; (ii) inițierea de către AdB în parteneriat cu APL a 46 de proiecte de dezvoltare a serviciilor publice locale în 41 de comunități; (iii) promovarea în 32 de comunități a dezvoltării economice locale sistemice și intervențiilor de îmbunătățire a serviciilor bazate pe un proces extins de implicare a diasporei; (iii) îmbunătățirea cunoștințelor reprezentanților APL și actorilor locali din comunitățile partenere în ceea ce privește planificarea locală participativă; (iv) instituirea a 83 de puncte focale locale din rândul reprezentanților AdB care asigură legătura dintre diaspora și părțile interesate locale în procesul de dezvoltare comunitară.

Având în vedere cele expuse mai sus, este cert că Republica Moldova are nevoie de o abordare calitativ nouă în ceea ce privește gestionarea domeniului revenirii și (re)integrării.

În același timp, prin intermediul acordurilor de readmisie, încheiate între Moldova și alte state, Biroul Migrație și Azil, în anul 2021, a recepționat și examinat 587 de dosare cu privire la transfer. De menționat că, în perioada vizată, din Germania în Republica Moldova, prin intermediul a 16 rute charter, au fost transferate 393 de persoane. Este important ca persoanele readmise să fie (re)integrate cu succes pentru că, de obicei, aceste persoane au tendința să emigreze din nou. Deoarece numărul de familii mixte este în creștere, necesitatea măsurilor de reintegrare adresate familiilor cetățenilor RM afectați de migrație este prioritară.

Pandemia COVID-19 a aprofundat și evidențiat problemele deja existente ale cetățenilor moldoveni reveniți de peste hotare.

Un studiu realizat în anul 2020 de Organizația Internațională pentru Migrație, misiunea în Republica Moldova (OIM), „Evaluarea rapidă a OIM privind impactul COVID-19 asupra bunăstării migranților moldoveni: date empirice privind strategiile și contribuțiile migranților”, arată că 30% dintre respondenți intenționau să revină, dintre care 67% doreau să revină cât mai curând posibil, iar 17%, în 1-2 luni. Alte 18% nu erau decizi în această privință. Bărbații migranți erau mai predispuși să revină decât femeile migrante (38% bărbați vs 25% femei dintre respondenți).

Întrebați care erau planurile personale după revenire, 32% dintre cei care doreau să revină acasă au indicat că planificau să rămână în țară pentru o perioadă mai îndelungată, să se angajeze sau să deschidă/relanseze o afacere, pe când 28% dintre acești respondenți planificau să se întoarcă imediat în țara în care se aflau la acel moment sau în altă țară de destinație.

Pandemia COVID-19 a afectat Republica Moldova în special în ceea ce privește volumul de remitențe, care a scăzut din cauza crizei economice, dar și la nivel de provocări cu care se confruntă migranții. Luând în considerare estimările OIM, conform cărora circa 350.000 de cetățeni sunt implicați în migrație pe

termen scurt, și problema pierderii sau suspendării locurilor de muncă, s-ar putea ca, în următorii ani, Republica Moldova să se confrunte cu revenirea migranților cu vârstă de 50 de ani și mai mult.

Un alt studiu arată că 66% din respondenți ar dori să se reîntoarcă în Moldova, dacă ar apărea oportunități de angajare/investiții decente, pentru un salariu minim sub 2,000 EUR, cu un salariu minim de 1,200 EUR. Condițiile de revenire acasă ar fi deci o guvernare competentă și un stat de drept, inclusiv crearea locurilor de muncă și a oportunităților de investiții.

Datele prezentate de „Migrația în scop de muncă: profilul și provocările actuale ale lucrătorilor moldoveni în principalele țări de destinație”, studiu focusat pe aspectele migrației circulare de scurtă durată, arată că principalul motiv al revenirii în țară a fost cel emoțional, dorul de casă fiind menționat de peste 20% dintre migranții reîntorși, în proporții aproximativ egale între bărbați și femei. Un al doilea motiv menționat a fost expirarea contractului/permisului de lucru, adică 21% dintre răspunsuri. Insistența familiei asupra revenirii, de asemenea, a avut un rol important pentru 19% dintre intervievați, în special pentru femei.

În același timp, peste 65% dintre cetățenii moldoveni care locuiesc și lucrează peste hotare au spus că ar dori să facă investiții în Moldova, în special în turism și educație (câte 39% fiecare). Majoritatea (88%) respondenților cred că bariera principală pentru contribuția diasporei la dezvoltarea Republicii Moldova este nivelul înalt de corupție și lipsa încrederii în organizațiile care gestionează resursele.

Respondenții au menționat trei dintre cele mai mari impedimente în dezvoltarea Republicii Moldovei și asigurarea bunăstării populației: nivelul înalt al corupției și lipsa justiției (76%), lipsa locurilor de muncă bine plătite/opportunități de dezvoltare a afacerilor (44%) și inegalitățile mari/sărăcia în rândul grupurilor de populație (40%).

Moldovenii de peste hotare mai consideră că Guvernul trebuie să prioritizeze și să investească mai mult în justiție și statul de drept (38%), dar și în oportunitățile de abilitare economică și în piața muncii (32%).

Sistemul de abordare integrată a revenirii și (re)integrării are nevoie să treacă la un nivel calitativ nou. Abordarea individuală a revenirii și (re)integrării contribuie puțin la succesul reintegrării.

Diversele dificultăți și provocări ale persoanelor revenite necesită servicii ample adaptate la gen, axate pe aspectele economice, sociale și pe nevoi psihosociale. Persoanele care se întorc se pot confrunta cu diverse situații: necesitatea asistenței pentru șomaj, lipsa economiilor, lipsa asigurării medicale în cazul problemelor de sănătate, necesitatea consultanței în înființarea și dezvoltarea afacerii, căutarea unui loc de muncă, corespunderea locurilor de muncă cu profilul de calificări, necesitatea recunoașterii unor calificări/competențe sau acte de studii obținute peste hotare, lipsa sau expirarea unor acte de identitate, probleme de ordin psihosocial sau dificultăți de (re)integrare în comunitățile de origine, (re)integrarea școlară a copiilor etc. Adoptarea unor deprinderi și obiceiuri, uneori slab conștientizate, dobândite în străinătate (exprimarea în limba română cu accent

străin), teama de concurență manifestată de localnicii care au rămas în țară față de cei reveniți acasă generează, în unele cazuri, atitudini de izolare și respingere în cadrul comunității. Aceste situații explicate de psihologia individului și a grupului trebuie atenuate de către stat și autoritățile locale printr-un efort susținut.

Programele integrate și direcționate ar putea ajuta aceste persoane ca la întoarcere să se integreze în comunitate, totodată fiind valorificată contribuția lor la dezvoltarea localității, ținându-se cont de provocări și valorificându-se oportunitățile existente la nivel de comunitate, de care va depinde succesul și durabilitatea reintegrării.

Procesul de (re)integrare sistemică, recomandat de Organizația Internațională pentru Migrație, extinde și aprofundează natura politicilor pentru cetățenii reveniți și familiile acestora. Pentru ca activitățile de (re)integrare să aibă impact asupra cetățenilor reîntorși, dar și asupra dezvoltării Republicii Moldova, este nevoie ca abordarea să fie completată pe următoarele dimensiuni:

- dimensiunea temporală (perioada de pre-plecare, perioada de migrație și perioada de post-revenire);
- dimensiunea structurală (nivelul individual va conține politici, servicii și produse de reintegrare economică, socială, sănătate ș.a.; nivelul local va aborda politici, inițiative și servicii locale pentru întreg procesul de reintegrare și nivelul național care va păstra, consolida și dezvolta componenta abordării integrare a domeniului diasporă, migrație și dezvoltare).

Problemele și provocările la etapa de pre-migrare

Pentru etapa de pre-migrare, Republica Moldova nu dispune de un mecanism de identificare a potențialilor migranți, acest grup nefiind reglementat în legislația actuală. Astfel, nu poate fi estimat numărul persoanelor, potențiali migranți, care au beneficiat de serviciile de informare prestate de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (în continuare – ANOFM).

ANOFM acordă servicii de informare, tuturor celor care se adresează cu privire la avantajele, dezavantajele migrației și riscurile migrației ilegale

Informarea potențialilor migranți privind avantajele, dezavantajele migrației și riscurile migrației ilegale are loc și cu suportul donatorilor externi, dar și prin intermediul organizațiilor internaționale. Însă, conform rezultatelor studiului „Migrația în scop de muncă”, cei mai mulți respondenți declară că sunt informați despre posibilități de a lucra în țara de destinație din cercul social apropiat. Circa 60% dintre respondenți au obținut informații de la rude/prieteni care se aflau în țara respectivă, sau în Moldova, iar circa 16% din mass-media. Puțin peste 10% dintre respondenți au declarat că anterior au mai fost în țara dată și/sau s-au informat de la agențiile/instituțiile/organizațiile din Republica Moldova.

În ceea ce privește serviciile la care apelează potențialii migranți, studiul relevă că 37% femei și 28% bărbați au apelat pentru informații/servicii la Agențiile private din Republica Moldova, circa 30%, atât femei cât și bărbați, la persoane

particulare de peste hotare, iar câte 20% de bărbați și de femei, la persoane particulare din Moldova. La ANOFM și/sau subdiviziunile teritoriale au apelat circa 13% dintre respondenți, printre bărbați această pondere este de aproape 20%. Una din zece persoane s-a adresat la agențiile private de peste hotare.

Cele mai des cerute servicii sunt: informare cu referire la posibilitățile de muncă (peste 70% dintre intervievați), ofertă de muncă (70%), asistență în țara de destinație și/sau organizarea plecării în țara de destinație (40%), negocierea contractului de muncă (30%).

Se observă preferințe în ceea ce privește adresarea la anumite servicii. Respondenții din mediul urban și cei cu studii superioare preferă să apeleze pentru informații/servicii persoanele particulare din țară sau de peste hotare, iar cei din mediul rural și cei mai puțin instruiți, la Agențiile private din Moldova.

Analiza calitativă, rezultată din focus-grupuri, demonstrează că cetățenii implicați în procesele de emigrare sau care se află la etapa de pre-migrare nu cunosc ce servicii de consiliere oferă Subdiviziunile Teritoriale de Ocupare a Forței de muncă (în continuare – STOFM) pentru migrația în scop de muncă. Respondenții au solicitat ca acest tip de servicii să fie disponibil la nivel local, în special în primării.

Gradul de mulțumire față serviciile oferite este diferit. Astfel circa 25% dintre respondenți au declarat că sunt nemulțumiți de prestarea serviciilor de către Agențiile private din Republica Moldova. Femeile s-au declarat mai nemulțumite decât bărbații. Cel mai înalt grad de nemulțumire față de nivelul condițiilor de muncă l-au avut migranții din mediul rural. Cei din mediul urban sunt mai nemulțumiți de nerespectarea promisiunilor cu referire la salarii, la condițiile contractului, dar și de organizarea proastă a plecării.

Respectiv, se constată o mai mare carență a serviciilor de negociere a contractelor de muncă în cazul migranților care provin din mediul rural, din motivul că aceștia sunt mai puțin instruiți și se adresează agențiilor private de angajare peste hotare. Totodată, instruirile desfășurate pentru potențialii migranți, organizate de STOFM sau agențiile private de angajare, sunt considerate utile și foarte utile. Iar în condițiile în care intenția de plecare a cetățenilor este declarată și sigură, important este ca mecanismul național de facilitare a revenirii și reintegrării să conțină un traseu de informare și consiliere la locul de trai al potențialilor migranți.

La etapa actuală, conexiunea și comunicarea dintre autoritățile publice locale (APL) și ANOFM este precară. Persoanele responsabile de problemele migrației din cadrul ANOFM nu dispun de un mecanism clar de comunicare cu responsabilii de migrație din APL.

Una dintre provocările migranților este pierderea calificărilor obținute în Republica Moldova. Doar 17% dintre respondenții studiului „Migrația în scop de muncă” au reușit să obțină recunoașterea studiilor pe care le-au făcut în țară, alte 19% au declarat că doar parțial li s-au recunoscut studiile, iar o treime au răspuns că nu li s-au recunoscut studiile, respectiv, 29% femei și 39% bărbați. Pierderea calificărilor este legată nu doar de lipsa acordurilor între state, ci și de faptul că

puțini dintre migranți sunt informați cu privire la legislația țărilor de destinație și necesitatea pregătirii actelor pentru recunoașterea studiilor și calificărilor. Studiul atestă că persistă tendința ca migranții moldoveni să fie angajați în țările-gazdă sub nivelul lor de calificare. Persoanele care au muncit în domenii calificate în Republica Moldova, peste hotarele țării muncesc preponderent în construcții (bărbații) și în gospodăria casnică (femeile). Au fost identificați medici, profesori, ingineri ș.a., aflați temporar la muncă în construcții peste hotare, care au renunțat la profesiile practicate în țară.

Problemele și provocările migranților la etapa de migrare

Provocările întâmpinate de migranți în țările de destinație, rezultate din datele studiului sociologic OIM 2020, „Profilul și Provocările actuale ale lucrătorilor migranți Moldoveni”, sunt legate de suspendarea (16% șomaj plătit și 11% concediu neplătit) sau pierderea locului de muncă (12%) și de impactul negativ asupra bunăstării (23% – afectați foarte mult, 17% – parțial, 20% – într-o mică măsură și doar 13% – deloc). Mulți dintre migranții care și-au pierdut locurile de muncă urmare a pandemiei și războiului din Ucraina sunt puși în situația de a lucra la negru, în condiții de muncă grele, fără contract de muncă sau concedii medicale. Acest fapt poate genera situații de abuz și discriminare în țările de destinație, plasând acești oameni în categoria persoanelor vulnerabile, care vor avea nevoie de ajutor financiar și social la reîntoarcere. Femeile sunt adesea supuse unor condiții de muncă dificile (posibilități reduse de a ieși, condiții de igienă precare, lipsa zilelor libere). Spre exemplu, peste 94% dintre migranții care se află în Israel sunt izolați de familii, rude sau prieteni.

Chiar dacă majoritatea statelor au acordat suport în perioada pandemică și de război, situația nu este certă și în continuare. În Italia îngrijitorii casnice, care constituie majoritatea migranților moldoveni, au fost discriminate la cuantumul suportului.

Majoritatea migranților sunt îngrijorați de criza post-pandemică și de eventualitatea pierderii locului de muncă sau să obținerii de venituri mai mici. În aceste condiții, opțiunea pentru care pledează, în afară de schimbarea profesiei sau a locației, este revenirea acasă.

Jumătate dintre respondenții studiului „Profilul și Provocările actuale ale lucrătorilor migranți Moldoveni” declară că nu au un loc de muncă în prezent în țara de destinație, respectiv, 60% dintre bărbați și 40% dintre femei nu au vrut sau nu au știut să spună de cât timp se află în căutarea unui loc de muncă. Circa 1/4 dintre, bărbați și femei, caută un loc de muncă o perioadă de până la o lună, circa 11% dintre bărbați și 27% femei, până la jumătate de an și doar câțiva sunt în căutarea unui loc de muncă peste jumătate de an.

Impactul pandemiei asupra migranților a fost neuniform. Migranții cei mai afectați nu au un statut legalizat în țara de destinație. De obicei, aceștia își pierd locul de muncă ușor, rămân șomeri fără prestații sociale și fără surse de venit. La fel, migranții care lucrează în țările Uniunii Europene în baza contractelor de muncă de durată fixă/scurtă tot riscă să rămână fără un loc de muncă. Cei mai

protejați sunt migrații care au contracte de muncă pe o perioadă îndelungată și au actele de ședere în regulă.

Programele de reintegrare și suport de până la momentul actual nu au luat în calcul un număr mare de cetățeni ai Republicii Moldova care ar putea reveni în țară. Respectiv, programele de angajare și suport în căutarea unui loc de muncă nu sunt adaptate noilor realități.

Extinderea comunicării și crearea unui sistem accesibil tuturor cetățenilor afectați de migrație, indiferent de nivelul de instruire, este o altă provocare. Colaborarea dintre instituțiile statului, asociațiile diasporei peste hotare și asociațiile de băștinași din Republica Moldova ar putea facilita procesul de informare pentru cetățenii afectați de migrație și familiile acestora.

Provocările și problemele cetățenilor la revenire și în faza de post-revenire.

Conform rezultatelor studiului "Impactul războiului din Ucraina asupra moldovenilor reîntorși din străinătate", (OIM, Iulie 2023) :, din eșantionul total (1497) al persoanelor care s-au întors, 19% au declarat că s-au întors din Germania, 17% din Italia, 10% din Franța, 9% din Federația Rusă și 8% din Marea Britanie. Procente mai mici au fost raportate pentru întoarceri din România, Republica Cehă și Ucraina (5% fiecare), Polonia, Irlanda și Israel (3% fiecare), Spania, Belgia și Portugalia (2% fiecare), Statele Unite ale Americii, Olanda, Grecia, Turcia și Canada (1% fiecare). Aproximativ trei procente au raportat alte țări, iar un procent a refuzat să răspundă la această întrebare”.

Motivul întoarcerii în Republica Moldova conform aceluiași studiu: „, pentru 44 la sută dintre respondenți a fost reunirea cu membrii familiei, în timp ce alți 32 la sută sau întors pentru ași îndeplini responsabilitățile de îngrijire. Alte motive menționate au inclus incapacitatea de a găsi un loc de muncă (8%), muncă sezonieră (7%), constrângeri financiare sau scăderea veniturilor (6%), conflictul din Ucraina (4%), îmbunătățirea situației în Moldova (4%), probleme de sănătate (3%), probleme familiale (3%), incapacitatea de a găsi cazare sau locuință în străinătate (2%), și diverse alte motive (8%)”.

Problemele cu care se confruntă cetățenii reveniți conform rezultatelor studiului menționat mai sus: „,Aproape fiecare al doilea repatriat a raportat că are nevoie de sprijin financiar (45%), fiecare al treilea loc de muncă cu salariu decent (32%) și fiecare al patrulea loc de muncă în localitatea de reședință sau în zonă învecinată (24%). Alte servicii de sprijin solicitate la întoarcere includ asistență în domeniul sănătății și tratament (19%), angajare în conformitate cu specializarea (11%), sprijin pentru înființarea sau conducerea unei afaceri (8%), ajutor în obținerea documentelor de rezidență sau cetățenie (3%), asistență în înregistrarea la școală sau la universitate (2%), sprijin pentru importul bunurilor personale dobândite în străinătate (2%), recunoașterea diplomelor și pregătirea lingvistică pentru copii (1% fiecare). Aproximativ 16 la sută dintre respondenți au declarat că

nu au nevoie de niciun sprijin, în timp ce doi la sută nu erau siguri, iar alți doi la sută nu au răspuns la această întrebare”.

Majoritatea cetățenilor reveniți își utilizează (47%) sau planifică să-și utilizeze economiile acumulate (39.7%), ambele categorii reducându-și veniturile. De aceea procesul greu de adaptare la revenire îi determină pe cetățenii reveniți să plece din nou la muncă peste hotare. Doar 22,7% dintre ei vor încerca să își găsească un serviciu, 8,9% vor încerca să deschidă o afacere. Restul pregătesc o nouă plecare.

În anul 2020, la cererea cetățenilor Republicii Moldova reveniți de peste hotare, au fost constituite 13 390 de dosare privind transcrierea actelor de stare civilă, au fost eliberate 1 145 de buletine de identitate pe motivul repatrierii.

În 2019, la Agenția Servicii Publice, au fost înregistrate 1432 de familii mixte, iar 3883 de copii au fost integrați în sistemul educațional. 450 de persoane din totalul migranților beneficiază de pensii de asigurări sociale în baza acordurilor bilaterale cu țările de destinație. 12,9% dintre cei reveniți au achitat prima de asigurare obligatorie de asistență medicală, iar mai puțin de 50% dintre ei nu s-au adresat medicului de familie. 6,4% dintre migranții reveniți au apelat la ajutor de șomaj, iar 43,8% dintre aceștia au beneficiat de el. 25,3% nu știau despre această posibilitate, iar 10,4% nu au avut încredere în instituțiile statului. Conform datelor ANOFM, în 2020, din numărul total al șomerilor înregistrați, 3,1% au fost persoanele reîntoarse de peste hotare: 1605 șomeri, dintre care 636 femei (39,6%).

Cetățenii reîntorși găsesc un loc de muncă prin intermediul rudelor/prietenilor și nu cunosc sau nu au încredere în serviciile statului. Numărul extrem de mic al cetățenilor moldoveni care se adresează după servicii la agențiile statului vorbește fie despre lipsa de informare a migranților cu privire la serviciile de reintegrare, sau cele destinate migranților, fie despre neadaptarea serviciilor statului la necesitățile cetățenilor.

Din datele studiului sociologic OIM 2020, „Impactul pandemiei COVID-19 asupra migrației: mobilitatea, numărul și profilul migranților reîntorși, vulnerabilitățile specifice ale grupurilor afectate de scăderea remitențelor”, reiese că, dintre cetățenii care intenționează să revină în Republica Moldova, 24% declară că vor avea nevoie de servicii de orientare profesională, 26% – de suport financiar și consultanță pentru deschiderea afacerii, 14% – de cursuri de recalificare, iar 8% – financiar, umanitar și logistic.

Conform cercetărilor, starea psiho-emoțională a migranților, în special a femeilor, este una vulnerabilă. Familiile migranților se destramă, iar conflictele familiale generează nevoia de a reveni. Toate studiile demonstrează că cel mai important motiv pentru revenire este situația familială. Deși în Moldova există centre de sănătate mintală, migranții nu cunosc sau nu au acces la serviciile psiho-sociale de reabilitare.

Problemele cu care se confruntă cetățenii reveniți sunt: 1) lipsa locurilor de muncă în mediul rural, neacceptarea locurilor de muncă disponibile pe piața muncii din Republica Moldova acestea fiind prost remunerate; 2) probleme de

sănătate; 3) probleme sociale; 4) lipsa actelor de identificare; 5) integrarea copiilor în sistemul educațional, inclusiv recunoașterea actelor de studii. Cetățenii reveniți de peste hotare au un grad de încredere scăzut în serviciile acordate de către instituțiile publice, motiv din care nu se adresează la aceste instituții. Drept consecință, persistă tendința de căutare a posibilității de a pleca din nou peste hotare.

Desigur, un rol important îl are administrația publică locală. Rezultatele analizei cadrelor de politici de dezvoltare socio-economică locală durabilă a raioanelor/municipiilor, în procesul creării matricei de indicatori M&E DMD au arătat că, deși migrația și revenirea / (re)integrarea este recunoscută ca o problemă și ca o oportunitate ce necesită a fi valorificată, planurile de acțiuni de implementare a acestor documente nu conțin careva acțiuni directe în acest sens.

Aspectele de (re)integrare la nivel local sunt influențate de dezvoltarea social-economică neuniformă a localităților, și anume, capacitățile APL de atragere a resurselor, de dezvoltare și implementare a programelor locale de stimulare și susținere antreprenorialului în rândul tinerilor și persoanelor întoarse de peste hotare, care necesită a fi consolidate în continuare prin diferite activități de suport.

Platformele informaționale îndeplinesc un rol important în viața economică și socială a populației, mai ales că le permit consumatorilor cum sunt migranții, asociațiile de băștinași, grupurile de inițiativă, diasporă, potențiali investitori să găsească informații on-line referitor la oportunitățile financiare și investiționale existente în cadrul localităților. Analiza datelor prezentate de către raioane/municipii a reflectat, că acestea se confruntă cu dificultăți în dezvoltarea și menținerea platformelor electronice informative despre oportunitățile financiare existente și condițiile pentru dezvoltarea și extinderea afacerilor la nivel local, precum și în evidența vizitatorilor acestora. Serviciile de consultanță, instruire și suport antreprenorial oferite la nivel local reprezintă instrumente importante pentru menținerea capitalului uman în țară și stimularea (re)integrării economice a migranților reîntorși.

Instruirile în domeniul afacerilor și antreprenoriatului au un rol important în formarea și dezvoltarea culturii antreprenoriale, care la rândul său influențează asupra intențiilor de a rămâne în țară, de a reveni și de a se reintegra.

Revenirea și reintegrarea în Republica Moldova

Condițiile esențiale pentru revenire țin de: creșterea economică și ridicarea nivelului de trai (75,6%), crearea posibilităților de angajare (63,0%), reducerea corupției (59,2%), îmbunătățiri ale asistenței medicale (39,8%), creșterea siguranței și consolidarea sistemului de drept(37,9%) și îmbunătățiri în domeniul protecției sociale (36,1%). Practic, condițiile cele mai importante pentru revenire coincid cu necesitățile cetățenilor rămași acasă.

Totodată, migranții reveniți sau familiile lor planifică în proporție mică deschiderea unei afaceri (19,6%). Și doar 14,7% dintre migranții reveniți și membrii familiilor acestora s-au gândit să apeleze la programe de suport pentru

antreprenori. Cel mai important motiv pentru care nu o fac este corupția, impozitele mari și neîncrederea în instituțiile statului dar și lipsa de resurse financiare proprii.

La dezvoltarea locală migrației contribuie și prin dezvoltarea mediului de afaceri, circa unul din cinci migranți reveniți fie că deține o afacere, fie că intenționează să deschidă una în viitorul apropiat. Cei care nu doresc să deschidă o afacere au indicat următoarele motive majore: faptul că nu au suficienți bani, nivelului înalt de corupție, dificultățile legislative/birocrația. Printre respondenți a fost vociferat și eșecul în afaceri, care i-a determinat să plece la muncă peste hotare, dar și nemulțumirea de condițiile care le oferă statul RM pentru dezvoltarea antreprenoriatului și protejarea investițiilor cetățenilor. Domeniile de activitate a celor care au avut afaceri sunt diferite: agricultură, comerț, servicii de agrement, transport, industria de prelucrare și producere.

Soluțiile propuse de cetățenii RM afectați de migrație sunt orientate spre eradicarea corupției, reducerea barierelor birocratice, promovarea stabilității politice, comunicarea transparentă privind oportunitățile de reintegrare existente în țară.

Măsurile socio-economice care ar facilita revenirea și reintegrarea țin de: atragerea investițiilor străine, implementarea eficientă a unor noi proiecte de dezvoltare economică care să țină cont de necesitățile specifice ale migranților reveniți, crearea locurilor de muncă pentru cei reveniți, susținerea micilor antreprenori prin consiliere și acces la finanțe, promovarea oportunităților în agricultură la nivel local și protejarea pieței locale de desfacere a produselor agro-alimentare, crearea oportunităților de reintegrare profesională acasă, diminuarea economiei tenebre, dezvoltarea infrastructurii locale și de natură socială, modernizarea sau crearea rețelelor de apă și canalizare, încheierea de acorduri bilaterale cu statele de destinație pentru portabilitatea pensiilor și ale altor beneficii sociale etc. Cele mai importante domenii economice cu potențial pentru cei reveniți sunt: agricultura, industria alimentară, turismul și industria hotelieră.

Există un puternic interes și deschidere în rândul migranților și al diasporei în a investi în proiecte reciproc avantajoase împreună cu autoritățile publice locale, dacă investiția le-ar aduce un profit rezonabil. Investitorii orientați spre Republica Moldova și-au exprimat în repetate rânduri disponibilitatea și interesul pentru diversificarea și implementarea de noi instrumente financiare. Studiile și rapoartele Băncii Mondiale privind investițiile diasporei menționează experiența internațională și bunele practici ale Israelului și Indiei în atragerea economiilor diasporei prin produse financiare, evidențiind potențialul altor țări cu modele dinamice de migrație și dependență puternică de remitențe în dezvoltarea mecanismelor de participare financiară a migranților/diasporei în creșterea economică și sustenabilitatea țărilor lor de origine.

Cetățenii Republicii Moldova, afectați de migrație, specifică faptul că relansarea economică și facilitarea revenirii sunt corelate cu reformele în medicină și sănătate publică, învățământ, cultură, cercetare și menționează că pot contribui la dezvoltarea țării prin: transferul de cunoștințe și experiență, investiții în

economia Moldovei prin deschiderea micilor întreprinderi, valorificarea remitențelor financiare, resetarea modului de gândire și valorificarea propriilor abilități, refuzul de a participa la actele de corupție.

Comunicarea cu migrații reveniți la nivel local are nevoie să fie îmbunătățită.

Este deja demonstrat că migrații revin acasă, în comunitățile lor. Studiile cantitative, dar și cele calitative demonstrează o slabă interacțiune între autoritățile locale și migrații reveniți. Acest lucru are drept efect lipsa de informare asupra programelor de reintegrare, a locurilor de muncă, oportunităților economice și deschiderea de afaceri, contribuind la creșterea neîncrederii în instituții.

De asemenea, pentru a facilita revenirea este important ca în perioada de pre-plecare, dar și pe perioada aflării peste hotare conexiunea cu autoritățile locale să fie eficientă și constructivă. Acest lucru s-a demonstrat a fi posibil în proiecte finanțate de partenerii externi și poate fi extins cu succes pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Nevoile exprimate ale cetățenilor Republicii Moldova, afectați de migrație, pot fi structurate în următoarele acțiuni: o campanie de informare amplă care vizează diaspora/migrații, abordând în mod specific drepturile migraților moldoveni în țara de destinație în timp de criză, procedurile de repatriere pentru cei mai vulnerabili, instrumentele existente/linii verzi pentru susținerea imediată de la distanță; în aplicarea programelor sociale pentru a acoperi nevoile de bază la reîntoarcere; implementarea programelor de reintegrare, inclusiv prin programe de recalificare, recunoașterea competențelor informale, sprijin pentru întreprinderi mici etc.

Eforturile statului privind protecția cetățenilor moldoveni aflați peste hotare în scop de muncă, spre exemplu acordurile bilaterale privind securitatea socială, migrația de muncă, politicile de reintegrare a celor reveniți de peste hotare etc., sunt puțin cunoscute de către migrații de muncă, circa 70% respondenții studiului „Migrația în scop de muncă” nu cunosc sau cunosc în mică măsură despre acestea.

Provocări la revenire și (re)integrare :

1. Domeniul politicilor la nivel național: crearea unui mecanism integral pentru revenire și reintegrare sustenabilă, inclusiv în cazul situațiilor de criză;
2. Reorientarea și conectarea serviciilor individuale spre un sistem de servicii conexe la toate nivelele, inclusiv la cel local;
3. Crearea unui mecanism eficient de comunicare între migrați (la toate etapele de migrație) și autoritățile publice centrale/ locale;
4. Extinderea și popularizarea în rândul migraților a programelor de suport pentru antreprenori și lansarea lor în afaceri;
5. Reevaluarea serviciilor destinate migraților reveniți și adaptarea la noile condiții (conflictul militar din Ucraina);
6. Recunoașterea calificărilor cetățenilor reveniți, reintegrarea tinerilor/studentilor.

III. OBIECTIVUL GENERAL AL PROGRAMULUI

Către anul 2027 Republica Moldova dispune de un sistem coerent și sinergic (comprehensiv și eficient) de stimulare a revenirii și facilitare a (re)integrării cetățenilor afectați de migrație, prin asigurarea întregului ciclu de politici, servicii și produse în domeniu și implementate instrumente sustenabile de asistență și suport, astfel încât cel puțin 10% dintre cetățenii aflați în străinătate să exprime intenția fermă de revenire și cel puțin 50% din cetățenii reveniți să fie (re)integrați.

Obiectivul general al Programului este aliniat la prevederile Programului de activitate a Guvernului pentru anul 2023 .

Conform Strategiei Diaspora 2025 (p 3.2) „Republica Moldova va deveni până în anul 2025 o țară cu un mediu favorabil de manifestare civică, socială, economică și politică pentru toți cetățenii săi, indiferent de locul de reședință, și o destinație atractivă de reîntoarcere pentru membrii diasporei. Va spori sentimentul de mândrie față de țară și nivelul de credibilitate pe plan internațional datorită promovării măsurilor de protejare, dezvoltare și realizarea potențialului uman și material al diasporei”. Programul va contribui la realizarea Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Diaspora 2025 prin „diversificarea programelor de susținere a inițiativelor inovative și de afaceri ale diasporei și migranților reîntorși”.

Obiectivul general al Programului este în concordanță și cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă la care s-a aliniat și Republica Moldova și reflectă ideea că migrația este temporară și că ar trebui planificată într-un mod „ordonat, sigur [și] regulat”. Beneficiile migrației sunt luate în considerare în principal sub formă de remitențe către țara de origine, dar acest lucru nu recunoaște faptul că migranții sunt adesea foarte activi din punct de vedere economic, o sursă de diversitate culturală, contribuind astfel semnificativ la inovare și creștere economică. Migrația ar trebui abordată ca o parte inerentă a dezvoltării (durabile), inclusiv în țara de destinație.

Programul conține 4 Obiective specifice, după cum urmează:

1. Către anul 2027, este consolidat cadrul instituțional și de politici prin eficientizarea mecanismelor de coordonare și cooperare la nivel național și local în domeniul revenirii și (re)integrării.
2. Garantarea respectării drepturilor sociale și promovarea integrării în comunitate, prin asigurarea accesului la educație, sănătate și alte servicii publice a cel puțin 80% din persoanele revenite și familiile acestora, până în anul 2027.
3. Sporirea cu 10% a oportunităților economice a persoanelor revenite de peste hotare prin atragerea investițiilor, dezvoltarea spiritului antreprenorial și crearea noilor programe de suport, inclusiv pentru femeile revenite, către anul 2027.
4. Asigurarea accesului a cel puțin 80% de migranți și a familiilor acestora la mecanisme eficiente de informare, comunicare și participare efectivă în viața publică la nivel național/local prin organizarea campaniilor de informare pe diverse tematici actuale, până la finele perioadei de implementare.

Grupul țintă sunt:

1. Cetățenii Republicii Moldova, implicați în procesul de migrație și familiile acestora, doritori să revină în țară;
2. Cetățenii Republicii Moldova, implicați în procesul de migrație, ajunși la vârsta pensionării și familiile acestora;
3. Cetățenii Republicii Moldova, implicați în procesul de migrație, care au deschis sau intenționează să lanseze afaceri în Republica Moldova și familiile acestora;
4. Cetățenii Republicii Moldova, care nu sunt implicați în procesul de migrație, dar sunt potențiali migranți și familiile acestora.

IV. OBIECTIVE SPECIFICE ALE PROGRAMULUI**Obiectiv specific 1:**

Către anul 2027, este consolidat cadrul instituțional și de politici prin eficientizarea mecanismelor de coordonare și cooperare la nivel național și local în domeniul revenirii și (re)integrării.

Rezultate scontate către 2027:

1. 80% din politicile sectoriale ce conțin impactul migrațional răspund necesităților cetățenilor RM reîntorși de peste hotare și a familiilor acestora.
2. 50% din primăriile de nivel 1 cunosc și distribuie informații pentru cetățenii reveniți de peste hotare și familiile acestora.
3. Cetățenii reveniți de peste hotare, inclusiv familiile mixte beneficiază de servicii și instrumente de reintegrare sustenabilă în proporție de 80%.
4. Mecanismul interinstituțional de referire pentru integrarea migranților reîntorși de peste hotare (MIR) la nivel local extins.

Obiectiv specific 2:

Garantarea respectării drepturilor sociale și promovarea integrării în comunitate, prin asigurarea accesului la educație, sănătate și alte servicii publice a cel puțin 80% din persoanele revenite și familiile acestora, până în anul 2027.

Rezultate scontate către 2027:

1. Numărul persoanelor angajate în câmpul muncii, din rândul persoanelor revenite de peste hotare și înregistrate la STOFM, crește anual cu 5%, inclusiv a femeilor revenite.
2. 100% copiii reveniți de peste hotare sunt integrați în sistemul educațional.
3. Număr de acte de studii și calificări obținute peste hotare recunoscute în Republica Moldova.
4. 100% dintre care cetățenii reîntorși de peste hotare, inclusiv familiile mixte, au acces la serviciile medicale, în condițiile legislației din domeniul asigurării obligatorii de asistență medicală.

5. Cetățenii reveniți de peste hotare și membrii familiilor lor au acces liber la programele de asistență socială, inclusiv persoanele cu dizabilități și persoanele în etate.

6. Programele orientate spre valorificarea competențelor obținute în procesul migrației în dezvoltarea afacerilor și a comunității sunt implementate și extinse în majoritatea raioanelor Republicii Moldova.

7. Crearea la nivel local a serviciilor de integrare psiho-sociale a copiilor reveniți.

8. Cetățenii Republicii Moldova reveniți de peste hotare și familiile acestora sunt integrați în activitățile comunitare și nu se simt discriminați.

9. Numărul de experți din diaspora implicați în efectuarea expertizei științifice, în programele și proiectele de cercetare-dezvoltare este în creștere.

10. Număr de proiecte-pilot referitor la migrație și reintegrare pentru diferite profiluri ocupaționale, lansate cu participarea partenerilor de dezvoltare.

Obiectiv specific 3:

Sporirea cu 10% a oportunităților economice a persoanelor revenite de peste hotare prin atragerea investițiilor, dezvoltarea spiritului antreprenorial și crearea noilor programe de suport către anul 2027

Rezultate scontate către 2027:

1. Numărul de proiecte locale implementate în comun de către migranți/diasporă și autoritățile publice locale extinse în majoritatea raioanelor.

2. Volumul investițiilor efectuate în economie de către migranți și rude de gradul I ai acestora în cadrul Programului de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+2” crește cu 10% anual.

3. Numărul afacerilor lansate de către migranți reînțorși și rudele de gradul I ale acestora crește cu 10% anual. Inclusiv afaceri deschise de femei revenite, femei angajate în câmpul muncii.

4. Numărul afacerilor agricole și non-agricole în mediul rural cofinanțate din remitențe sau din programe de suport național crește cu 5% anual

5. Efectuarea unor studii și a unei hărți a oportunităților de afaceri/investiții pe regiuni, și promovat în rândul cetățenilor reveniți de peste hotare

6. Mecanisme create de atragere a migranților/ diasporei în lansarea afacerilor în domeniul ecologic.

7. Instrumente dezvoltate de atragere și valorificare a potențialului de investiții și inovații ale migranților la reîntoarcere pentru economia națională (competențe, abilități, rețele, know-how) ;

8. Facilitarea obținerii semnăturii digitale pentru a obține accesul la piața financiară a RM (pentru a putea face investiții la distanță) dezvoltarea politicilor, programelor și serviciilor inovative care facilitează canalizarea remitențelor în investiții, prin dezvoltarea instrumentelor financiare de

economisire și a programelor care încurajează investirea remitențelor în sectoarele productive ale economiei;

9. Promovarea asigurărilor de viață și dezvoltarea conceptului de pensii private.

Obiectiv specific 4:

Asigurarea accesului a cel puțin 80% de migranți și a familiilor acestora la mecanisme eficiente de informare, comunicare și participare efectivă în viața publică la nivel național/local prin organizarea campaniilor de informare pe diverse tematici actuale, până la finele perioadei de implementare.

Rezultate scontate către 2027:

1. Numărul campaniilor informare a migranților/membrilor diasporei sunt lansate și extinse în majoritatea raioanelor/ țărilor de destinație (educațională, asigurare medicală, socială, servicii de sănătate inclusiv de sănătate mentală, etc.).

2. Numărul de vizitatori unici ai platformei de comunicare în domeniul diasporă, migrație și dezvoltare www.eMoldovaTa.gov.md crește cu 20% anual.

3. 100% din cetățenii reveniți de peste hotare și membrii familiilor mixte solicitanți beneficiază de cursuri de studiere a limbii române.

4. 100% programe de formare continuă pentru adulți, inclusiv pentru cetățenii reveniți de peste hotare accesibile și adaptate nevoilor acestora.

5. Numărul migranților reveniți implicați în Comitetul Interministerial în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării (CIDMD), Comitetele locale în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării (CLDMD), Consilii locale, Grupul de lucru Guvern-Diasporă (GUD).

6. Cel puțin 25% din Asociațiile diasporei acordă suport informațional cetățenilor care vor să revină.

7. Mecanism de comunicare eficientă între migranți și autorități publice locale consolidat.

V. IMPACT

Implementarea Programului urmărește stimularea revenirilor și asigurarea (re)integrării efective a cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație și soluționarea problemelor cu care se confruntă aceștia în procesul revenirii.

Impactul anticipat al obiectivelor specifice propuse și efectele pe termen mediu rezultate din implementarea Programului se estimează după cum urmează:

- Obiectivul specific nr.1 va contribui la perfecționarea cadrului de politici și instituțional prin elaborarea, revizuirea și aprobarea actelor normative țintite spre susținerea cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație;

- Obiectivul specific nr. 2 va contribui la implicarea mai largă a persoanelor revenite și participarea mai activă în viața publică comunitară, accesului la servicii publice, în special a femeilor;

- Obiectivul specific nr. 3 va contribui la sporirea oportunităților economice ale persoanelor revenite, dezvoltarea capacităților antreprenoriale prin atragerea investițiilor, angajării în câmpul muncii, crearea noilor programe de suport.

- Obiectivul specific nr. 4 va contribui la organizarea campaniilor de informare pe diverse tematici actuale la moment, elaborarea materialelor informative, ghidurilor ș.a. care vor duce la reintegrarea efectivă a persoanelor revenite prin promovarea experiențelor și istoriilor de succes.

Prin intermediul obiectivelor menționate, implementarea Programului va avea un impact multidimensional:

- Cetățenii reveniți au acces la serviciile sociale, medicale educaționale și de angajare, precum și de afaceri.

- Comunitățile reintegrează sustenabil proprii membri, generând potențial de dezvoltare economic, social și cultural.

- Cetățenii Republicii Moldova și membrii familiilor plecați peste hotare revin sau sunt motivați să revină.

În tabel sunt prezentați *indicatorii de impact*, care au fost stabiliți în baza Planului de acțiuni al Programului.

Obiective specifice	Indicatori de impact
<p>1. Către anul 2027, este consolidat cadrul instituțional și de politici prin eficientizarea mecanismelor de coordonare și cooperare la nivel național și local în domeniul revenirii și (re)integrării.</p>	<p>1. Studiu privind politicile sectoriale ce conțin impactul migrațional și răspund necesităților cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare, elaborat</p>
	<p>2. 50% din primăriile de nivel 1 cunosc și distribuie informații pentru cetățenii Republicii Moldova reveniți de peste hotare și familiile acestora.</p>
	<p>3. 80% din politicile sectoriale răspund necesităților cetățenilor reîntorși de peste hotare.</p>
	<p>4. Cetățenii Republicii Moldova reîntorși de peste hotare, inclusiv familiile mixte, sunt incluși în activitățile de reintegrare și beneficiază de serviciile și instrumentele de reintegrare sustenabilă în proporție de 80%.</p>
<p>2. Garantarea respectării drepturilor sociale și promovarea integrării în comunitate, prin asigurarea</p>	<p>1. Procentul persoanelor angajate în câmpul muncii, din rândul persoanelor reîntoarse de peste hotare și înregistrate la STOFM, în rezultatul serviciilor prestate</p>

<p>accesului la educație, sănătate și alte servicii publice a cel puțin 80% din persoanele revenite și familiile acestora, până în anul 2027.</p>	<p>crește în fiecare an cu minimum 5%, inclusiv și pentru femei.</p>
	<p>2. Numărul de beneficiari ai mecanismelor de validare a competențelor profesionale ale migranților obținute în contexte informale și nonformale crește cu 25%.</p>
	<p>3. 100% copiii reveniți de peste hotare sunt incluși în Sistemul informațional de management în educație și integrați în sistemul educațional drept urmare a implementării programelor de integrare a copiilor și adulților reîntorși de peste hotare</p>
	<p>4. Programele elaborate, orientate spre valorificarea competențelor obținute în procesul migrației în dezvoltarea afacerilor și în comunități, sunt implementate pe întreg teritoriul Republicii Moldova.</p>
<p>3. Sporirea cu 10% a oportunităților economice a persoanelor revenite de peste hotare prin atragerea investițiilor, dezvoltarea spiritului antreprenorial și crearea noilor programe de suport către anul 2027</p>	<p>1. Servicii de orientare profesională extinse la nivel local.</p>
	<p>2. Ghid de proceduri accesibil beneficiarilor proiectelor locale elaborat.</p>
	<p>3. Programe naționale de suport pentru afacerile agricole și non-agricole din mediul rural extinse.</p>
	<p>4. Valorificarea potențialului de investiții și inovații (competențe, abilități, rețele, know-how) ale cetățenilor reveniți de peste hotare prin simplificarea procedurilor de investiții în economia națională</p>
<p>4. Asigurarea accesului a cel puțin 80% de migranți și a familiilor acestora la mecanisme eficiente de informare, comunicare și participare efectivă în viața publică la nivel național/local prin organizarea campaniilor de informare pe diverse</p>	<p>1. Campanii de comunicare și informare a migranților lansate (servicii educaționale, asigurare medicală, socială, servicii de sănătate inclusiv de sănătate mentală, etc.).</p>
	<p>2. Numărul de vizitatori unici ai platformelor electronice dedicate informării membrilor diasporei/migranților crește cu 20% anual.</p>

tematici actuale, până la finele perioadei de implementare.	3. 100% din cetățenii reveniți și membrii ai familiilor mixte beneficiari de cursuri de studiere a limbii române
	4. 100% programe de formare continuă pentru adulți, inclusiv pentru migranții reveniți accesibile și adaptate nevoilor acestora.
	5. Numărul migranților reveniți implicați în Comitetul Interministerial Diasporă, Migrație și Dezvoltare, Comitetului Local Diasporă, Migrație și Dezvoltare, Consilii locale.
	6. Numărul sesiunilor de instruire organizate cu Asociațiile diasporei privind suportul informațional cetățenilor care vor să revină

VI. COSTURILE PROGRAMULUI

Din perspectiva finanțării, Programul urmează a fi bazat pe principiile de sinergie și complementaritate dintre resursele financiare publice și cele atrase, inclusiv de la partenerii de dezvoltare și sunt specificate în Planul de acțiuni în conformitate cu prevederile Cadrului bugetar pe termen mediu pentru perioada 2023-2025 și a cheltuielilor estimate pentru perioada care excedează Cadrul bugetar pe termen mediu la momentul aprobării Programului.

Costurile financiare identificate pentru realizarea Obiectivului specific nr. 1 din Planul de acțiuni privind implementarea Programului Național de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2025 sunt: bugetul de stat Subprogramul „Sustținerea diasporei” (SB 2403) – 80,0 mii lei și surse externe 220,0 mii lei.

Costurile financiare identificate pentru realizarea Obiectivului specific nr. 2 din Planul de acțiuni privind implementarea Programului Național de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2025 sunt: bugetul de stat Subprogramul „Sustținerea diasporei” (SB 2403) – 120,0 mii lei și surse externe 171,0 mii lei.

Costurile financiare identificate pentru realizarea Obiectivului specific nr. 3 din Planul de acțiuni privind implementarea Programului Național de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2025 sunt: bugetul de stat - 30 000,0 mii lei pentru implementarea programului Diaspora Acasă Reușește „DAR” 1+3.

Costurile financiare identificate pentru realizarea Obiectivului specific nr. 4 din Planul de acțiuni privind implementarea Programului Național de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2025 sunt din surse externe - 50,0 mii lei.

În concluzie, specificăm că mijloacele financiare identificate pentru implementarea prezentului Program sunt de 31 180,0 mii lei, pentru perioada 2023-2025. Menționăm că costurile suplimentare necesare implementării Programului vor servi drept argument și instrument pentru accesarea fondurilor atât naționale, cât și cele ale partenerilor de dezvoltare și va fi ajustat pe perioada implementării prezentului Program, ținând cont de evoluția economiei naționale, a bugetului de stat, dar și a noilor oportunități de finanțare din exterior.

VII. RISCURI DE IMPLEMENTARE

Procesul de evaluare a riscurilor de implementare este realizat în conformitate cu analiza factorilor de implementare, evaluare și monitorizare.

Riscuri minore și moderate:

1. Resursele umane implicate în implementarea Programului.

Risc identificat: lipsa sau grad scăzut al competențelor angajaților instituțiilor publice, la toate nivelele.

Măsuri de diminuare a riscului: consolidarea capacităților în domeniul Diaspora, Migrație și dezvoltare, în special în domeniul politicilor de facilitare a revenirii și reintegrării cetățenilor Republicii Moldova afectați de migrație și a familiilor acestora vor fi organizate de BRD, în colaborare cu partenerii internaționali.

Risc identificat: rulajul cadrelor în instituțiile publice și pierderea memoriei instituționale.

Măsuri de diminuare a riscului: persoanele participante în instruirii de consolidare a capacităților vor crea un dosar, care va conține toată informația. Dosarul cu informație va fi disponibil online și în varianta hârtie în fiecare departament/secție responsabilă cu implementarea acțiunii.

2. Sisteme de management a comunicării și informației

Risc identificat: comunicarea dintre cetățenii Republicii Moldova, afectați de migrație și familiile acestora și instituțiile publice va rămâne a fi unilaterală și puțin informativă

Măsuri de diminuare a riscului: sintetizarea platformelor de informare în una singură, organizarea consultărilor online cu cetățenii Republicii Moldova afectați de migrație prin intermediul platformei unice, lansarea unei campanii de comunicare extinsă pe teritoriul Republicii Moldova, dar și în diaspora privind serviciile și produsele existente.

3. Provocări de ordin financiar în implementarea Programului

Risc identificat: în condițiile crizelor (pandemice, războiului din Ucraina ș.a.) resursele bugetare ar putea fi austere sau re-allocate pentru gestionarea crizelor.

Măsuri de diminuare a riscului: planificarea bugetară pe termen mediu, conform cu Cadrul Bugetar pe termen mediu și planificarea procesului de

evaluare, astfel încât, o dată la 2 ani, Planul de acțiuni să fie revizuit și concordat cu prioritățile de dezvoltare a Republicii Moldova.

Riscuri majore:

Indiferent de acțiunile statului și gradul înalt de implementare, intenția de revenire a cetățenilor și satisfacția cetățenilor în legătură cu serviciile prestate de către instituțiile statului este scăzută.

Măsuri de diminuare a riscului: sinergizarea eforturilor cu strategii și programe naționale de dezvoltare, care identifică și rezolvă cauze majore ale migrației: corupție, lipsa locurilor de muncă, calitatea vieții permite ca Programul să completeze obiectivele specifice grupului-țintă. Platformele de comunicare vor evalua necesitățile cetățenilor Republicii Moldova, afectați de migrație și a familiilor acestora, pentru ca Planul de acțiuni să poată fi ajustat conform nevoilor acestora.

Monitorizarea riscurilor va fi realizată printr-un amplu proces de evaluare și monitorizare, conform indicatorilor aprobați.

VIII. Autorități responsabile

Cancelaria de Stat (Biroul Relații cu Diaspora) în comun cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Finanțelor, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului, Agenția de Investiții, Agenția Servicii Publice, Agenția de Guvernare Electronică, Inspectoratul General pentru Migrație, Comisia Națională a Pieței Financiare, Inspectoratul de Stat al Muncii, Casa Națională de Asigurări Sociale, Compania Națională de Asigurări în Medicină, autorități publice locale abilitate cu funcții în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării.

IX. Proceduri de raportare

Evaluarea Planului de acțiuni se va efectua anual și va fi realizată conform următorului algoritm: gradul de realizare al obiectivelor (efectivitatea), modul de utilizare a mijloacelor bugetare alocate (eficiența), capacitatea de a atinge impactul scontat (durabilitatea).

Evaluarea intermediară a Planului de acțiuni va avea loc după 3 ani de implementare.

Evaluarea finală se va realiza la sfârșitul perioadei de implementare și va conține evaluarea internă instituțională și consultarea în format largit cu publicul-țintă al Programului.

Autoritatea responsabilă pentru evaluarea anuală, intermediară și finală a Programului este Biroul relații cu diaspora.

Planul de acțiuni privind implementarea Programului Național de stimulare a venurilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2025

Nr. crt.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Instituție responsabilă	Parteneri
1	2	3	4		5	6	7
	<p>Obiectiv specific 1: Către anul 2027, este consolidat cadrul instituțional și de politici prin eficientizarea mecanismelor de coordonare și cooperare la nivel național și local în domeniul venurilor și (re)integrării.</p> <p>Indicator - 80% din politicile sectoriale răspund necesităților cetățenilor reîntorși de peste hotare.</p>						
1.1	Studiu privind politicile sectoriale ce conțin impactul migrațional și răspund necesităților cetățenilor RM reîntorși de peste hotare, elaborat	Studiu elaborat	80,0	Bugetul de stat	2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora) Autorități publice centrale	
1.2	Crearea și asigurarea funcționării efective a Consiliului Guvern-Diasporă	Consiliu creat Nr. de ședințe organizate anual	100,0	Surse externe	2023	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Organizația Internațională pentru Migrație

1.3	Consolidarea Mecanismului inter-instituțional de referire pentru integrarea cetățenilor Republicii Moldova reveniți de peste hotare la nivel local	Nr. ședințe organizate anual Nr. sesiuni de instruire desfășurate anual	30,0	Surse externe	2023	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Organizația Internațională pentru Migrație
1.4	Elaborarea unui subprogram guvernamental de stagii pentru studenți sau absolvenții instituțiilor universitare de peste hotarele țării cu scopul valorificării potențialului tinerilor din diaspora și stimulării revenirii în Republica Moldova	Program elaborat Nr. de beneficiari de program	250,0 – 2023 250,0 – 2024 250,0 – 2025	Bugetul de stat	2023-2025	Cancelaria de Stat Ministerul Educației și Cercetării	
1.5	Identificarea necesităților prin mecanismul inter-instituțional de referire și integrarea cetățenilor RM reveniți de peste hotare în rezultatul implementării acordurilor de readmisie	Nr. necesități identificate	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	

	<p>Obiectiv specific 2: Garantarea respectării drepturilor sociale și promovarea integrării în comunitate, prin asigurarea accesului la educație, sănătate și alte servicii publice a cel puțin 80% din persoanele revenite și familiile acestora, până în anul 2027.</p> <p>Indicator - 80% copii reveniți integrați, 100% programe implementate.</p>						
2.1	Instruirea persoanelor responsabile de promovarea și realizarea politicii în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării desemnate la nivel local privind mecanismele de suport oferite cetățenilor Republicii Moldova reveniți de peste hotare și a familiilor acestora	Nr. de persoane instruite anual	40,0 - 2023 40,0 - 2024 40,0 - 2025	Bugetul de stat	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	
2.2	Consolidarea Comitetului Local Diasporă Migrație și Dezvoltare	32 Comitete locale diasporă, migrație și dezvoltare funcționale	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Autorități publice locale

2.3	Consolidarea capacităților asociațiilor diasporei în acordarea asistenței informaționale pentru facilitarea întoarcerii și reintegrării cetățenilor moldoveni de peste hotare	Nr. de sesiuni organizate anual Număr de parteneri identificați	În limitele alocațiilor	Surse externe	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
2.4	Identificarea proiectelor de suport pentru dezvoltare locală, cu participarea Asociațiilor de băștinași	Nr. de proiecte susținute anual	În limitele alocațiilor bugetare	Surse externe	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare

2.5	Consolidarea Alianței Asociațiilor de Băștinași	Rețea de asociații consolidată	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Congresul Autorităților Locale din Moldova Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
2.6	Acordarea serviciilor și măsurilor de ocupare a forței de muncă persoanelor revenite prin intermediul Mecanismului interinstituțional de referire	Numărul persoanelor revenite înregistrate cu statut de șomer Nr. de șomeri angajați în câmpul muncii, inclusiv femei	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă Ministerul Muncii, Protecției Sociale	Confederația Națională a Sindicatelor Organizația Internațională a Muncii

2.7	Extinderea Programului Diasporă*Origini*Reveniri DOR la nivel local	Nr. de localități implicate anual	În limitele alocațiilor bugetare	Surse externe	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	<p>Autoritățile publice locale</p> <p>Agencia Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare</p> <p>Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare</p>
2.8	Organizarea instruirilor la nivel local, în vederea elaborării profilului străinilor aflați în teritoriu la nivel local, inclusiv străini ce fac parte din familii compuse din străini și cetățeni ai Republicii Moldova (familii mixte)	Nr. de beneficiari ai instruirilor organizate anual	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora) Ministerul Afacerilor Interne (Inspectoratul General pentru Migrație)	<p>Agencia Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare</p> <p>Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare</p>

2.9	Elaborarea profilului străinilor aflați în teritoriu și care fac parte din familii compuse din străini și cetățeni ai Republicii Moldova (familii mixte)	Nr. de profile locale elaborate	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2024-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora) Ministerul Afacerilor Interne (Inspectoratul General pentru Migrație)	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
2.10	Asigurarea formării continue a cadrelor didactice privind (re)integrarea copiilor reveniți în procesul de studii	Nr. de cadre didactice instruite anual	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Ministerul Educației și Cercetării	

2.11	Asigurarea procesului de învățare a limbii române a copiilor (părinții care au revenit și familii mixte)	Integrarea programului de învățare a limbii române în programul de activitate a copilului aprobat (acord de înțelegere între părinți și prestatorul de servicii) Nr. de lecții online Nr. de ateliere, concursuri organizate	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Ministerul Educației și Cercetării	Autoritatea publică locală
2.12	Instruirea APL în vederea realizării competențelor ce vizează cazurile de discriminare și instigare la ură față de persoanele revenite, familii mixte	Nr. de reprezentanți ai administrației publice locale instruiți Nr. de instruirii organizate	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității

2.13	Lansarea unui studiu privind nevoile de sănătate, specifice migranților reveniți, desfășurarea unei campanii de informare și consiliere în baza studiului	Studiu elaborat Campanie desfășurată	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2025	Cancelaria de Stat (Biroul Relații cu diaspora) Ministerul Sănătății, Compania Națională de Asigurări în Medicină	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Organizația Internațională pentru Migrație
2.14	Asigurarea accesului copiilor migranților reveniți/ familiilor mixte la serviciile de educație preșcolară și învățământul general	Nr. de copii reveniți înscriși la serviciile de educație preșcolară/ școlară	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Ministerul Educației și Cercetării	Autoritățile Publice Locale, Congresul Autorităților Locale din Moldova
2.15	Elaborarea unei foi de parcurs privind întoarcerea și reintegrarea cetățenilor moldoveni aflați peste hotare	Foaie de parcurs elaborată și publicată	În limitele alocațiilor	Surse externe	2025	Cancelaria de Stat (Biroul Relații cu diaspora)	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare

2.16	Desfășurarea unui program de mentorat pentru APL pilot privind asistența calificată, sigură și operațională în materie de returnare/reintegrare	Nr. de APL are au beneficiat de mentorat și asistență tehnică	În limitele alocațiilor	Surse externe	2025	Cancelaria de Stat (Biroul Relații cu diaspora)	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
<p align="center">Obiectiv specific 3: Sporirea cu 10% a oportunităților economice a persoanelor revenite de peste hotare prin atragerea investițiilor, dezvoltarea spiritului antreprenorial și crearea noilor programe de suport către anul 2027</p> <p align="center">Indicator – 3 programe extinse, servicii de orientare profesională la nivel local extinse în 3 APL</p>							
3.1	Extinderea numărului de localități beneficiare ale Programului Diaspora Acasă Reușește DAR 3+1	Nr. de localități/proiecte finanțate anual	10 000,0 - 2023 10 000,0 - 2024 10 000,0 - 2025	Bugetul de stat	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora) Ministerul Finanțelor	Congresul Autorităților Publice Locale din Moldova Autoritățile Publice Locale
3.2	Instituirea unor măsuri de suport pentru migranții reveniți și familiile acestora, familiile mixte pentru afacerile agricole și non-agricole din mediul rural	Nr. de afaceri finanțate	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	

3.3	Organizarea de instruire pentru cetățenii reveniți privind scrierea și managementul proiectelor/, planurilor de afaceri și atragerea resurselor financiare pentru inițierea afacerilor și dezvoltarea capacităților antreprenoriale, inclusiv pentru femei.	Nr. de instruire organizate Nr. de cetățeni reveniți instruiți, inclusiv femei Nr. de proiecte elaborate și implementate	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2024-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora) Agenția de investiții	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
3.4	Implementarea proiectelor investiționale în cadrul Programului de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+2”.	Nr. de beneficiari finanțați anual; Valoarea granturilor aprobate; Volumul de investiții în economia națională.	În limita alocațiilor aprobate	Bugetul de Stat	2023-2025	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului	
<p>Obiectiv specific 4: Asigurarea accesului a cel puțin 80% de migranți și a familiilor acestora la mecanisme eficiente de informare, comunicare și participare efectivă în viața publică la nivel național/local prin organizarea campaniilor de informare pe diverse tematici actuale, până la finele perioadei de implementare.</p> <p>Indicator – 80% din cetățeni reveniți informați până în 2027.</p>							

4.1	Informarea despre disponibilitatea serviciilor medicale, acordate în cadrul asigurării obligatorii de asistență medicală pentru migranți reveniți și familiile acestora	Nr. de persoane informate anual	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Compania Națională de Asigurări în Medicină Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	
4.2	Desfășurarea unei campanii de informare privind drepturile și obligațiile beneficiarilor în cadrul sistemului asigurării obligatorii de asistență medicală	Campanie desfășurată anual	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Ministerul Sănătății, Compania Națională de Asigurări în Medicină Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	

4.3	Organizarea unei campanii naționale de informare cu privire la drepturile cetățenilor Republicii Moldova, implicați în procesul de migrație	Nr. de persoane informate	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	<p>Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)</p> <p>Ministerul Sănătății</p> <p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale</p> <p>Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene</p>	
-----	---	---------------------------	----------------------------------	-----------------	-----------	---	--

4.4	Asigurarea accesului în procesul decizional/consultativ la nivel central și local, a cetățenilor reveniți de peste hotare	Nr. de Consilii locale unde participă cetățenii reveniți; Nr. de cetățeni reveniți participanți la procesul decizional, la nivel central și local, inclusiv femei; Nr. de documente consultate	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Congresul Autorităților Publice Locale
4.5	Organizarea campaniilor de informare în vederea conștientizării și creșterii ratei de participare în procesul decizional la nivel local a cetățenilor reveniți de peste hotare	Nr. de campanii de informare organizate Nr. de cetățeni reveniți informați, inclusiv femei Nr. de consilieri/consiliere din cadrul persoanelor revenite alese	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Autoritățile publice locale

4.6	Organizarea campaniilor de informare și comunicare cu privire la serviciile publice modernizate/digitalizate	Nr. campanii organizate	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Agenția Servicii Publice Agenția de Guvernare Electronică Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	
-----	--	-------------------------	----------------------------------	-----------------	-----------	---	--

4.7	Organizarea campaniilor de informare și sensibilizare desfășurate la nivel central și local, în media (TV, radio și online), privind reveniri, afaceri de succes și măsuri de suport pentru cetățenii reveniți de peste hotare	Nr. de campanii de informare organizate	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului Agenția de Intervenție pentru Plăți în Agricultură Agenția Investiții	
4.8	Organizarea campaniilor de informare cu privire la riscurile și consecințele implicării în fenomenele de migrație ilegală și alte activități criminale la nivel central /local	Nr. de campanii organizate	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Ministerul Afacerilor Interne Centru pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane Cancelaria de Stat	Organizația Internațională pentru Migrație

4.9	Elaborarea materialelor informative referitor la migrație și trafic de ființe umane	Materiale informative elaborate și distribuite	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Ministerul Afacerilor Interne Centru pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Organizația Internațională pentru Migrație
4.10	Organizarea și desfășurarea evenimentelor consacrate <i>Zilei Internaționale a Migrantului, și Zilelor Diasporei</i>	Nr. de participanți anual	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2023-2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora) Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă	Organizația Internațională pentru Migrație Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare

Notă informativă

la proiectul Hotărârii Guvernului privind aprobarea Programului național de stimulare a veniturilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023 – 2027

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului.

Proiectul a fost elaborat de Biroul relații cu diaspora al Cancelariei de Stat în conformitate cu prevederile subpct. 3, pct. 34 din Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Dreptul cetățenilor de a reveni în țările lor de origine este recunoscut în Declarația universală a drepturilor omului și reafirmat în alte instrumente universale ale drepturilor omului, inclusiv Convenția internațională privind protecția drepturilor lucrătorilor migranți și a familiilor acestora (ICRMW). Revenirea persoanelor migrante este privită pozitiv ca o strategie de „învărsare a exodului de creiere” cauzată de migrația permanentă a persoanelor calificate în străinătate.

Mai recent, revenirea migranților și (re)integrarea acestora în țările de origine a primit un accent din ce în ce mai mare în lumina legăturilor dintre migrație și dezvoltare. Întoarcerea cetățenilor este parte integrantă a ciclului de migrație temporară care implică faza de plecare anticipată, angajarea în străinătate și faza de întoarcere/revenire.¹

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă și Agenda 2030, prevăd o abordare echitabilă pentru diversele categorii de cetățeni, inclusiv migranți, însoțită de instrumentele și mecanismele - cheie pentru realizarea creșterii economice centrate pe oameni.

Programul a fost elaborat în conformitate cu principalul document strategic al țării - Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, în care una din direcțiile prioritare de politici și intervenții se referă la „Susținerea și implicarea diasporei”, prin reintegrarea eficientă a persoanelor reîntoarse de peste hotare și valorificarea potențialului diasporei în materie de competențe și calificări prin dezvoltarea instrumentelor de stimulare a creării de afaceri și asigurarea transferabilității beneficiilor și recunoașterea cunoștințelor și a calificărilor dobândite.

Republica Moldova a fost una dintre țările lider în dezvoltarea politicilor și a mecanismelor de abordare integrată a domeniului diasporei. Acest lucru se datorează numărului mare de persoane care se află în proces de migrație de lungă durată, dar și tendințelor migraționale crescânde.

În anul 2014 a fost aprobat Planul de Acțiuni pentru anii 2014-2016 privind susținerea reintegrării cetățenilor reîntorși de peste hotare (HG nr. 339/2014). Ulterior, în anul 2017 a fost aprobat Planul de acțiuni 2017-2020 privind (re)integrarea cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare, aprobat prin (HG 724/2017). Rezultatele raportului de evaluare demonstrează că din totalul de 23 de acțiuni planificate, 21 acțiuni au fost realizate integral, iar altele 2 realizate parțial⁶ Analiza Planului de acțiuni vizat și a indicatorilor demonstrează că este

¹ https://www.oecd-ilibrary.org/sites/5fee55b3-en/1/3/4/index.html?itemId=/content/publication/5fee55b3-en&_csp=fd9b3a32c91df583ea50209b6fb27e&itemGO=oecd&itemContentType=book

nevoie ca Republica Moldova să extindă și să creeze un nou sistem de reintegrare sustenabilă.

În politicile de reintegrare până în anul 2017, accentul a fost pus pe obiectivul de informare a diasporei asupra oportunităților existente în țară. Mai mult, pentru că erau concentrate la nivel central, politicile de reintegrare au privit migrația de revenire la nivel individual, oferind servicii și instrumente de reintegrare pentru cetățeni și nu pentru comunități. Există o serie de inițiative la nivel local, care funcționează cu suportul partenerilor de dezvoltare și care pot servi drept model de bune practici pentru (re)integrarea cetățenilor și implicarea lor în dezvoltarea comunității.

Drept rezultat, chiar dacă există programe și politici importante, nivelul de cunoaștere al acestora este scăzut, iar impactul este mult mai mic decât ar fi nevoie.

Diaspora contribuie la bunăstarea societății prin transferuri bănești, care sunt indispensabile pentru cei rămași acasă și pentru economia țării, dar și prin transferul de cunoștințe, practici sociale, atitudini, comportamente, proiecte de caritate și de dezvoltare, prin activism civic. Statul, la rândul său, trebuie să asigure participarea cetățenilor săi la guvernare, să le ofere servicii de calitate și să-i susțină atunci când ei se pomenesc în dificultate².

Totodată, documentul este în concordanță cu prioritățile prevăzute în Programul de activitate al Guvernului „Moldova prosperă, sigură, europeană”, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 28/2023. În acest sens, specificăm printre Obiectivele majore al Executivului, extinderea serviciilor de calitate, inclusiv a celor digitale, pentru diaspora și integrarea diasporei în viața economică, respectiv, obiectivele specifice al viitorului Program vor contribui la realizarea acestei priorități. Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023, ca și Planul Național de Dezvoltare (PND), conține un șir de măsuri dedicate Diasporei, în special - promovarea Programului național de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027.

Concomitent, Programul este elaborat pentru implementarea eficientă și de impact a **Strategiei naționale Diaspora 2025** aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 200/2016 (*Obiectivul specific nr. 3 Mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialului uman al diasporei și Obiectivul specific nr.4 Implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova.*).

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

Proiectul nu are drept scop armonizarea legislației naționale cu aquis-ul comunitar, dar se subscie politicilor europene în domeniul migrației și vine să realizeze angajamentele expuse în Acordul de Asociere RM-UE, la Titlul III „Libertate, securitate și justiție”, art. 14 „Cooperarea în domeniul migrației, al azilului și al gestionării frontierelor”, în special, pe domeniile ce facilitează migrația circulară în interesul dezvoltării.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Programul este constituit din partea descriptivă și Planul de acțiuni care stabilește obiective pe termen mediu, cu activități care vor fi realizate la nivel local și național pentru a stimula revenirea și a facilita integrarea cu succes a cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație, valorificând potențialul uman și financiar al migranților, maximizând impactul pozitiv al migrației asupra dezvoltării țării.

²https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/programul_de_activitate_al_guvernului_moldova_vremurilor_bune.pdf

Scopul Programului constă în stimularea veniturilor și asigurarea (re)integrării efective a cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație prin crearea unui sistem viabil pentru revenire și reintegrare sustenabilă a acestora.

Programul conține o abordare inovativă adaptată necesităților/așteptărilor cetățenilor Republicii Moldova implicați/afecțați în procesul de migrație, prin extinderea metodologică și de viziune a domeniului de la reintegrarea individuală, sustenabilă și detaliază direcțiile de acțiune, obiectivul strategic general, obiectivele specifice, rezultatele și impactul.

Obiectivul general al Programului este: Către anul 2027 Republica Moldova dispune de un sistem coerent și sinergic (comprehensiv și eficient) de stimulare a revenirii și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare, prin asigurarea întregului ciclu de politici, servicii și produse în domeniu și implementate instrumente sustenabile de asistență și suport, astfel încât cel puțin 10% dintre cetățenii aflați în străinătate să exprime intenția fermă de revenire și cel puțin 50% din cetățenii reveniți să fie (re)integrați.

Conform Strategiei Diaspora 2025 (p3.2) „Republica Moldova va deveni până în anul 2025 o țară cu un mediu favorabil de manifestare civică, socială, economică și politică pentru toți cetățenii săi, indiferent de locul de reședință, și o destinație atractivă de reîntoarcere pentru membrii diasporei. Va spori sentimentul de mândrie față de țară și nivelul de credibilitate pe plan internațional datorită promovării măsurilor de protecție, dezvoltare și realizarea potențialului uman și material al diasporei”. Programul va contribui la realizarea Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Diaspora 2025 prin „diversificarea programelor de susținere a inițiativelor inovative și de afaceri ale diasporei și migranților reîntorși”²⁵.

Implementarea Programului se va realiza prin cele 4 obiective specifice enumerate mai jos:

Obiectiv specific 1: Către anul 2027, este consolidat cadrul instituțional și de politici prin eficientizarea mecanismelor de coordonare și cooperare la nivel național și local în domeniul revenirii și (re)integrării.

Obiectivul respectiv își propune ca 80% din politicile sectoriale ce conțin impactul migrațional să răspundă necesităților cetățenilor RM reîntorși de peste hotare și a familiilor acestora.

Totodată, se preconizează:

- extinderea/consolidarea la nivel local a Mecanismului interinstituțional de referire pentru integrarea migranților reveniți de peste hotare (MIR).
- 50% din primăriile de nivel 2 cunosc și distribuie informații pentru cetățenii reveniți de peste hotare și familiile acestora.
- de servicii și instrumente de reintegrare sustenabilă accesibile pentru 80% dintre cetățenii reîntorși de peste hotare, inclusiv familiile acestora.

Obiectiv specific 2: Garantarea respectării drepturilor sociale și promovarea integrării în comunitate, prin asigurarea accesului la educație, sănătate și alte servicii publice a cel puțin 80% din persoanele revenite și familiile acestora, până în anul 2027;

Obiectivul menționat își propune să atingă următoarele rezultate:

- Creșterea anuală cu 5% a numărului persoanelor angajate în câmpul muncii, din rândul persoanelor reîntoarse de peste hotare și înregistrate la STOFM, inclusiv a femeilor

revenite.

- Numărul cetățenilor reîntorși, beneficiari ai mecanismelor de validare a competențelor profesionale în contexte informale și non formale crește cu 5% anual.
- 100 % dintre cetățenii reîntorși de peste hotare, inclusiv familiile mixte, au acces la serviciile medicale, inclusiv în centrele de sănătate mintală.
- Crearea la nivel local a serviciilor de integrare psiho-socială a copiilor reveniți
- Numărul de experți din diaspora implicați în efectuarea expertizei științifice, în programele și proiectele de cercetare-dezvoltare este în creștere.

Obiectiv specific 3: Sporirea cu 10% a oportunităților economice a persoanelor revenite de peste hotare prin atragerea investițiilor, dezvoltarea spiritului antreprenorial și crearea noilor programe de suport, inclusiv pentru femei revenite, către anul 2027.

Obiectivul specific 3 vizează aspectele economice prin atragerea investițiilor, creșterea numărului de afaceri lansate, după cum urmează:

- Numărul de proiecte locale implementate în comun de către migranți/diasporă și autoritățile publice locale extinse în majoritatea raioanelor.
- Volumul investițiilor efectuate în economie de către migranți și rude de gradul I ai acestora în cadrul Programului de Atragere a Remitențelor în Economie " PARE 2+1" crește cu 10% anual.
- Numărul afacerilor lansate de către migranți reîntorși și rudele de gradul I ale acestora crește cu 10% anual.
- Numărul afacerilor agricole și non-agricole în mediul rural co-finanțate din remitențe sau din programe de suport național crește cu 5% anual
- Efectuarea unor studii și a unei hărți a oportunităților de afaceri/investiții pe regiuni, și promovat în rândul migranților/membrilor diasporei
- Instrumente dezvoltate de atragere și valorificare a potențialului de investiții și inovații ale migranților la reîntoarcere pentru economia națională (competențe, abilități, rețele, know-how).

Obiectiv specific 4: Asigurarea accesului a cel puțin 80% de migranți și a familiilor acestora la mecanisme eficiente de informare, comunicare și participare efectivă în viața publică la nivel național/local prin organizarea campaniilor de informare pe diverse tematici actuale, până la finele perioadei de implementare..

Printre rezultatele scontate în contextul implementării Obiectivului specific 4, menționăm:

- Numărul campaniilor informare a migranților/membrilor diasporei sunt lansate și extinse în majoritatea raioanelor/ țărilor de destinație (educațională, asigurare medicală, socială, servicii de sănătate inclusiv de sănătate mentală, etc.)
- Numărul de vizitatori unici ai platformei de comunicare în domeniul diasporă, migrație și dezvoltare www.eMoldovaTa.gov.md crește cu 20% anual.
- 100% din cetățenii reveniți și membrii familiilor mixte solicitanți beneficiază de cursuri de studiere a limbii române
- 100% programe de formare continuă pentru adulți, inclusiv pentru migranții reveniți accesibile și adaptate nevoilor acestora.
- Numărul migranților reveniți implicați în Comitetul Interinstituțional în domeniul Diasporei, Migrației și Dezvoltării, Comitetele Locale în domeniul Diasporei, Migrației și

Dezvoltării, Consilii locale, etc.

- Cel puțin 25% din Asociațiile diasporei acordă suport informațional cetățenilor care vor să revină.

Prin intermediul obiectivelor nominalizate, implementarea Programului va avea un impact multilateral, după cum urmează:

- Cetățenii reveniți au acces la serviciile sociale, medicale, educaționale;
- Comunitățile reintegrează sustenabil proprii membri, generând potențial de dezvoltare economic, social și cultural;
- Cetățenii RM și membrii familiilor revin, plecați peste hotare revin/sunt motivați să revină;
- Veniturile cresc din surse durabile și inegalitățile sunt atenuate;

Grup-țintă:

- Cetățenii Republicii Moldova, implicați în procesul de migrație și familiile acestora, doritori să revină în țară;
- Cetățenii Republicii Moldova, implicați în procesul de migrație, ajunși la vârsta pensionării și familiile acestora;
- Cetățenii Republicii Moldova, implicați în procesul de migrație, care au deschis sau intenționează să lanseze afaceri în Republica Moldova și familiile acestora;
- Cetățenii Republicii Moldova, care nu sunt implicați în procesul de migrație, dar sunt potențiali migranți și familiile acestora;
- Familiile mixte.

Programul este elaborat pentru un termen de 5 ani (2023-2027) și conține un Plan de acțiuni pentru anii 2023-2025. Planul de acțiuni va fi reevaluat după 3 ani și adaptat în funcție de necesitățile cetățenilor reveniți de peste hotare și a familiilor acestora. Pentru implementarea eficientă a Programului, Planul de acțiuni permite flexibilizarea analizelor și adaptarea permanentă la provocările cu care se confruntă Republica Moldova. În procesul elaborării Programului a fost asigurată corelarea și sinergia dintre domeniile de politici identificate: protecție socială, sănătate, educație, muncă, dezvoltare locală ș.a.

Urmare a procesului de avizare, conținutul Programului nu a fost afectat din punct de vedere conceptual.

5. Fundamentarea economico-financiară

Costurile aferente Programului specificate în Planul de acțiuni privind implementarea acestuia în conformitate cu prevederile Cadrului bugetar pe termen mediu și a cheltuielilor estimate pentru perioada care excedează Cadrul bugetar pe termen mediu la momentul aprobării programului. Costurile includ și resursele disponibile din partea partenerilor de dezvoltare.

Specificăm că mijloacele financiare identificate pentru implementarea prezentului Program sunt de 30.641 mln. lei, pentru perioada 2023-2025. Menționăm că costurile suplimentare necesare implementării Programului vor servi drept argument și instrument pentru accesarea fondurilor atât naționale, cât și cele ale partenerilor de dezvoltare și va fi ajustat pe perioada implementării prezentului Program, ținând cont de evoluția economiei naționale, a bugetului de stat, dar și a noilor oportunități de finanțare din exterior.

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Pentru implementarea prevederilor prezentului proiect nu va fi necesară modificarea altor acte normative.

7. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În scopul respectării prevederilor Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional,

Anunțul³ privind inițierea elaborării proiectului hotărârii de guvern cu privire la aprobarea Programului național de stimulare a veniturilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027, a fost plasat pentru consultare publică pe site-ul www.particip.gov.md.

Totodată, menționăm că proiectul de Concept a fost consultat public, prezentat în cadrul Congresului diasporei din 20-22 august 2021, precum și în cadrul ședinței Comitetului interministerial în domeniul Diasporă, Migrație și Dezvoltare, (27 aprilie 2021).

Proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Programului național de stimulare a veniturilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027 și Planului de acțiuni pentru anii 2023-2025 privind implementarea acestuia, a fost plasat spre consultare publică pe portalul www.particip.gov.md, dar și pe pagina web oficială a Cancelariei de Stat (www.cancelaria.gov.md).

Proiectul prenotat a fost examinat și avizat de către: Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Justiției, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Mediului, Ministerul Finanțelor, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Culturii, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, Agenția de Investiții "Invest Moldova", Agenția de Governare Electronică, Agenția Servicii Publice, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, Comisia Națională a Pieței Financiare, Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului, Casa Națională de Asigurări Sociale, Compania Națională de Asigurări în Medicină, Biroul Național de Statistică, Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova.

8. Constatările expertizei anticorupție

Proiectul de hotărâre este exceptat de la expertiza anticorupție, în sensul art. 28 alin. (2) lit. a) din Legea integrității nr. 82/2017.

9. Constatările expertizei de compatibilitate

Reieșind din faptul că proiectul Programului nu are drept scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene, nu a fost necesară efectuarea expertizei de compatibilitate.

10. Constatările expertizei juridice

Proiectul de hotărâre a fost expertizat de către Ministerul Justiției, iar propunerile/obiecțiile înaintate au fost reflectate în Sinteza recomandărilor.

Secretar de Stat al Cancelariei de Stat /semnat electronic/ **Adrian BĂLUȚEL**

---

³ <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/anunt-privind-initierea-elaborarii-deciziilor>